

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 9

XIV aastakäik

1938

Tellimise hind postiga:

aastas 150 senti
6 kuu peale 75 " "
1 " " 15 " "
Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Toompuiestee
17-a, k. 13. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 50.—
1/2 " " 25.—
1/4 — 12.50 ja 1/8 lhk. " 7.25
Teksti ees — 50% kallim.

Töövõimetuse piir

Ilmar Rebane

Haigustest või õnnetustest tingitud töövõimetus võib olla täieline või osaline. Esimesel juhul on kindlustatul alati õigus sammetele niivõrd, kui võrd isik üldse allub vastavale kindlustusele. Teisel juhul on aga oluline küsimus, kas töövõime vähenemine on nii suur, et see annab vastavale isikule õiguse sammetele. Seda piiri, mida ületav töövõimetus annab kindlustatule õiguse sammetele, nimetatakse töövõimetuse piiriks.

Töövõimetuse piiri küsimus on erinev kindlustamisel töövõimetuse ja kindlustamisel õnnetusjuhtumite vastu.

1. Töövõimetuse piir kindlustamisel õnnetusjuhtumite vastu.

Iga tööõnnetus, mis kaasab töövõime vähenemist ja mis on mõõdetav, loob õiguse vastavaile sammetele, need sammed seisavad õiguses pensionile.

Reas riikides aga kehtib põhimõte, et tööõnnetusest tingitud töövõimetus peab ületama teatud piiri, enne kui tekib õigus vastavale pensionile. Töövõimetuse piiri küsimus on aga sealgi oluline ainult pensioniõiguse määramisel, see ei riiva kindlustatu õigust ravile, haigusabirahale jne. Suureneb töövõimekaotus hiljem ja ületab töövõime-

kaotuse piiri, siis tekib ka siitpeale kindlustatu õigus pensionile.

Põhjendused, mis ette tuuakse töövõimetuse piiri poolt kindlustamisel tööõnnetuste vastu, on järgmised:

1) väga madala töövõime kaotuse majanduslikud tagajärjed ei olewat mõõdetavad kindlustatule.

2) väga madala töövõime kaotuse korral on ka õnnetuspension väga väike ja see ei suutvat anda kuigi suurt abi kindlustatule.

3) väga madala töövõime kaotuse korral on oodatav, et vigastatu lühikesel aja jooksul kohaneb täieliselt tööprotsessi. Kohanemistahe aga olewat nõrgem, kui vigastatu saab pensioni.

4) väga madalate pensionide valitsemiskulud olewat aga suhteliselt kõrged. Nende madalate pensionide arvel olewat võimalik raskesti vigastatuile parem pensionikorraldus.

Nende põhjenduste vastu teiselt poolt toovad töövõimetuse piiri vastased ette järgmist:

1) töövõimetusest tingitud madala töövõimekaotuse puhul pensioni mittemaksmine eitab üldse sotsiaalkindlustuse põhimõtet, kuna sellekohaselt tuleb iga töövõime kaotus kompenseerida

ja küsimus, olenevalt töövõime kaotuse suuruselt, seisab ainult pensioni suuruses.

2) tööõnnetuste vastu kindlustamise seadused lähtuvad põhimõttest, et tööõnnetus olevat kutseriisiko. Seega on nemad ära pöördunud vanast põhimõttest, et ettevõtja kompenseerib iga üksiku õnnetuse. Vana põhimõte ei teinud ettevõtja sammete kohustust kunagi olenevaks töövigastuse raskusest ja selle tagajärgede ulatusest. Järelikult oleks sotsiaalkindlustuse ja kindlustatute õiguste arengu asemel tegu käesoleval korral regressiga, tagasi-pöördumise ja tagasikiskumisega.

4) töövõimetuse piiri püstitamine viiks pealegi vigastatud arvamisele, et nende töövõimetuse on liialt madalalt määratletud ja kaasaks vaieldamatu tendentsi töövõime kaotuse ja vigastuse tagajärgede suurendamiseks.

5) mis puutub töövõimetuse piiri pooldajate väidetes, siis need ei ole paikapidavad. Kindlustatud ei saaks sellest aru, et nemad ainult sellepärast peavad jääma sammetest ilma, et nende vigastus on väike. Niihästi madalad kui ka kõrged pensionid tulenevad samast õiguspõhjast. Õigust ei saa seepärast jätta teatamata, et tema teostamiseks valitsemiskulud on suhteliselt kõrged. Mis aga puutub raskelt vigastatute eelistamisesse, siis ei saa siiski jätta tähele panemata, et kriisiaegadel ka kõige kergemalt vigastatud tööprotsessist välja lülitatakse, järelikult ei oma võimet kohaneda tööturu tingimustele ja nõuetele kuigi kehtvalt.

Mis aga puutub väitesse, et väikeste töövigastuste ja madala töövõime kaotuse puhul makstavad madalad pensionid ei omavat kindlustatule tähtsust, siis on see kartus välditav sel teel, et pensionid, mis ei ületa teatud kõrgust, asendatakse ühekordsete väljamaksudega.

Üksikud riigid, kes on tunnustanud tööõnnetuste vastu kindlustamisel töövõimetuse piiri, on seda määratlenud mitmel viisil, tavaliselt töövõime kaotuse protsentarvuga.

See protsentarv kõigub 5—20 vahel, olles näiteks Daanis ja Brasiilias 5, Bulgaarias, Uruguais, Rootsis ja Hollandis 10, Itaalias ja Jugoslaavias 11,

Ungaris 15, endises Austrias 16,66 ja Saksamaal 20. Norras on määratud, et pensioni töövigastuste puhul ei maksta, kui pension ei ületa 5 protsenti vigastatu aastateenistusest.

Nagu eespoolsetest arutlustest nähtub, laseb end töövõimetuse piiri sisse-seadmine kindlustamisel tööõnnetuste vastu vaevalt õigustada. Madalate pensionide vähese majandusliku tähenduse kõrvaldamiseks ja tööprotsessi uuesti kohandamise kiirustamiseks on teiselt poolt, nagu tähendatud, mitmel pool tarvitusele võetud ühekordsete väljamaksude süsteem. Siin on tarvitatavad ja mõeldavad järgmised moodused:

1) on võimalik teatavat suurust mitte ületavaid pensione välja maksta mitte kuu, vaid pooleaasta- ja aastamaksudena. Seega vähenevad ka valitsemiskulud.

2) on võimalik madalat pensioni asendada ühekordse väljamaksuga, kas a) kindlustatu ja kindlustusvõtja kokkuleppel, b) kindlustusvõtja otsusel, ilma kindlustatu nõusolekuta, ja c) vastava riigiasutuse korraldusel, mille poole võivad pöörduda niihästi kindlustusvõtja kui ka kindlustatu.

Mis puutub töövõimetuse piiri küsimusse Eesti õiguses, siis Eestis kehtiv end. Vene Tööstusliku töö seadus, mis korraldab kindlustamist tööõnnetuste vastu, ei näe ette mingit töövõimetuse piiri; vaid kõik töövigastused kuuluvad kindlustatule kompenseerimisele pensioni näol; hoolimata sellest, kui suure tööjõu kaotuse nad kaasavad. Küll aga tunneb Eesti õigus ühekordsete väljamaksude põhimõtet ja nimelt ainult vastastikusel kokkuleppel, milline moodus on ka kõige liberaalsem ja vastab kõige enam kindlustatute huvi-dele.

Tööstusliku töö seaduse § 406 määrab nimelt, et pensionäri soovil ja kindlustusühingu nõusolekul võib pensione asendada ühekordsete väljamaksudega, kui aastane pensionisumma ei tõuse üle 15 protsendi vigasaanud isiku aastastest tötötasust. Nimetatud ühekordse väljamaksu arvutamiseks korrutatatakse aastane pensionimäär kümnega, kusjuures lasteéalistele ja alaealistele võetakse aluseks need pensionimäärad, mis kuuluvad neile täiskasvanuiks saa-

misel. Vendadele ja õdedele, kui nad olid surmasaanud isiku ülalpidamisel, ja mõlemast soost lastele ühekordse väljamaksu arvutamiseks korrutatatakse aastate arvuga, mille jooksul nad peavad saama pensioni (s. o. kuni 15 eluaastani), kuid mitte rohkem kui kümnega. Kõik pensionimaksud, mis on makstud enne ühekordse väljamaksu kohta tehtud kokkulepet, kuid kogusummas mitte üle kolmandiku eespool toodud viisil arvutatud summast, arvatakse ühekordse väljamaksu summast maha.

Ei saa öelda, et ühekordse väljamaksu summa, võrreldes teiste seadusandlustega, oleks madal. Osa seadusandlusi piirdub vaid 3-aastase pensioni ühekordse väljamaksuga.

Eelnevad arutlused tõendavad, et Eesti seadusandluses töövõimetuse piiri küsimus on sobivalt ja praktiliselt lahendatud. Selles olukorras on aga viimasel ajal sündinud tähtis tegelik muudatus.

Seni töövõime kaotuse ulatust määratleti tööõnnetuste puhul vastavate käsitlusreeglite alusel (RT 1924 — nr. 87/88). Vahepeal on aga pandud kehtima uued sellekohased käsitlusreeglid (RT 1938, 13, 117), mis tunduvalt vähendavad seniseid protsentarvusi üksikute töövõime kaotuse korral töövõime määratlemisel.

Rääkimata sellest, et seesugune töövõime kaotuse protsentarvude vähendamine töövõime kaotuse korral ei vasta üldisele tehnilisele ja majanduslikule arengule, kuna see areng asetab tööta-

jaile, s. o. kindlustatuile, suuremaid füüsilisi ja vaimseid nõudeid oma tööjõu kasutamisel, järelikult iga vigastuse puhul töövõime kaotus palju teravamana tundub ja tõstab vastavat tööjõu kaotuse protsentarvu, on siin tegu kaudselt teel üldise töövõime kaotuse piiri sisseseadmisega kujul, mis ennast ei lase õigustada. Nende uute käsitlusreeglite praktiliseks tulemuseks on see, et teatud piirini ühegi tööjõu kaotuse puhul seda kaotust ei arvestata. Kui me eespool nägime, et ainult väiksemate töövõime kaotuste puhul teatud piirides rakendatakse töövõime kaotuse piiri, s. t. teatud töövõime kaotust ei arvestata, on siin läbi viidud töövõime kaotuse piiri põhimõtte üldisel kujul ja viisil, mis end ei lase õigustada ühelgi kaalutlusel ja millele räägivad vastu kõik need praktilised ja teoreetilised kaalutlused, mida eespool arendasime. Seega sotsiaalse kindlustuse arengu ja arendamise asemel on siin tegu sotsiaalse kindlustuse ja kindlustatute õiguste tagasikiskumisega, nähtusega, mis on vastolus sotsiaalse õigluse ja kaasaegse ühiskonna arengu tendentsidega.

Nende käsitlusreeglite kehtimapanek on toimunud ilma et vastavatel töölis- ja kindlustusasutustel oleks olnud võimalust nende kohta oma seisukohta avaldada. Meie lähemaks ülesandeks peab olema selles asjas alata püüdlusi endise olukorra jaluleseadmiseks.

Järgmises artiklis vaatleme töövõime kaotuse piiri küsimust töövõime vastu kindlustamisel.

Noored vajavad haridust ja kutsetööd

L. Johanson

Tööstuse, kaubanduse ja põllumajanduse üldine areng vajab tarvilise ettevalmistusega, oskusega ja teadlikke tööjõude. Selleks on kõigepealt tarviline hea algkool ja peale selle kutsekool. Eriti on see tarviline väikeriigis, nagu seda on Eesti. Siin tuleks teha kõik, mis võimalik, et noortele saaks osaks algkooli- ja kutseharidus.

Ka kehtiv põhiseadus lausub:

„Õppimine on kooliealistel lastel sea-

dusega määratud ulatuses kohuslik ja rahvakoolis maksuta.“

„Riik ja omavalitsused peavad ülalvajalikul arvul rahvakoole.“

Kuigi üldiselt on tendents algkooli aega pikendada, seda viimaseil aastail on tehtudki mitmes riigis, siiski on meil kahjuks vastupidi toimitud: 6-aastase koolisunduse asemel on nüüd 4-aastane.

Põhiseaduses on ka nõudmine:

„Hariduse vahetuks jätkamiseks vas-

tavalt riiklikele huvidele ja rahva eluliste vajadustele peetakse ülal ka üld- ja kutsehariduslikke õppeasutusi.“

Ei ole kahtlust, et Eestis riiklikud vajadused ja rahva elulised huvid teevad paratamatuks, et kõigile noortele, kel selleks on andeid ja eeldusi, võimaldatakse üld- ja kutsehariduse omandamine.

Kahjuks aga tegelik elu näitab teist: ülikoolidesse pääsemine on pidurdatud kindla arvu ja eksamitega,

keskkoolides ja kutsekoolides ei ole ruumi kõigi õpilaste vastuvõtmiseks.

Ja siis seletati autoriteetselt poolt, et osa noori peab hankima endale ka kutseharidust erakoolides ja kursustel. See olevat ikka nii olnud.

Säärane seisukoht ei ole põhjendatud ega õige. Erakoolid ja kursused on ikkagi neile, kes vanaduse ja muil põhjusil ei pääse riigi- ja omavalitsuskoolidesse.

Kui meie noored ei pääse keskega kutsekooli, ka mitte ametit õppima, siis lülitame nad kas tööst välja või sunnime neid endale tööd hankima kutseta: täna ühel, homme teisel alal. Või produtseerime kutsetöölise asemel kutsetuid. Meie noortsugu ei ole aga nii palju, et meie teda raisata võiksime, ei — eesti rahva tulevik nõuab, et just noorsoo arengule; tema elule ettevalmistamisele ja töölejuhtimisele vajalist tähelepanu pöörataks.

Ühelt poolt tuleb tegutseda suunas, et lapsed ja noored kasvaksid ja elaksid tervelt tingimuses, ja teiselt poolt, et nad kasvaksid ja areneksid võimalikult väärtuslikeks kodanikeks, keda elus ootavad ülesanded ja töö, mida ei täideta mitte sunnituna, vaid innukalt ja teadlikult.

Eriti tuleb tähelepanu pöörata just töölisnoortele kutseoskuse ja töö võimaldamisele. Jõukail ei puudu õppimisvõimalused kunagi: tööd ja teenistust leiavad nad kergemini kui vaesed.

On rahvamajanduse arengule kahjulik, kui olukord muutub sääraseks, et avalikult tunnistatakse: „Õppinud töölistkaadri juurekasv on takistatud.“ See ei ole enam normaalne nähtus, kui tööskest õppida tahtvad noored selleks võimalust ei leia. Ei ole ka see normaalne nähtus, kui riigi tööstuskool

töötab nelja vahetusega, kella 7 hommikul kuni kella 21 õhtul, kusjuures kooli ruumidesse paigutatakse 150 asemel 800 noort.

Samas aga tunnistatakse, et „õppinud metallitöölise järele on alati suur nõudmine, sest tööstus areneb tõusu suunas ja vanu töölisi langeb tööprotsessist välja. Riigi tööstuskool ei suuda juba praegu rahuldada käitiste nõudmisi õppinud noortöölise andmise suhtes... tööstuslike koolid peavad aga endiselt hingitsema kitsastes ruumides. See on juba tõsiselt takistuseks õppinud töölistkaadri juurekasvule. Ärgu arvata, et praegusaajal, milal töötamine on muutunud moodsate masinatega keeruliseks ja tööliselt nõutakse palju tehnilisi oskusi, saab oskustöölisi ette valmistada tööstuskoolides.“ („Pvl.“ 7. sept. s. a.).

Meil valmistatakse õppinud töölisti ette ka käitistes, kus töötavad tööstusõpilased õppelepingu alusel. Kuid see ei vähenda tööstuskooli tähtsust. Eesmärgiks peaks olema, et tööstusõpilaste ettevalmistamine kutsele sunniks peamiselt koolis, neil aga, kes käitistes töötavad, kursustel. Praktilist vilumust omandatakse käitistes tegelikus töös.

Käitises noorte ettevalmistamine kutsele on korraldatud seadusega ja siin on tähtsaimaks aluseks, et tööstusõpilasi võib pidada tööstuslikes käitises, kus on võimalik praktilise kutseoskuse omandamine ja vastavil tehnilisel abinõudel praktiseerimine ja kus tegelik tööjuhataja omab inseneri-, keemiku-, arhitekti-, tehniku-, meistri- või õppinud tööliste kutse sel alal, kus õpilase õpetamine toimub.

Missugust tähtsust kõikjal omistatakse kutseharidusele ja tööskest õppimisele, näeme sellestki, et tänava olid need küsimused rahvusvahelisel töökonverentsil arutusel, kus koostati vastav küsimusleht riikide valitsustele ja tuleval aastal võetakse konventsioon otsustamisele. Et see konventsioon vastuvõtmist leiab, võib järeldada juba tänavustest seisukohtadest ja sõnavõttudest.

Juba 1921. a. võttis rahvusvaheline töökonverents vastu sooviavalduse kutsehariduse kohta põllumajanduses.

Põllumajanduslikud kutsekoolid Eestis töötavad võrdlemisi avarates tingimustes. Nad on peamiselt põllupidajaid ette valmistanud. Noorte põllutööle rakendamine vajab korraldust, kuid kahjuks tuleb ka siin eitavaid püüdeid kuuldavale: oleks otse lubamatu, kui lapsi alla 12. eluaasta hakataks talutöodes palgalistena kasutama, misjuures nende tööaeg ulatuks 11 tunnini päevas, nagu mõnelt poolt on ettepanekutega esinetud põllutöölise seaduse arutamisel Riigivolikogus. Lastetöö kasutamist ka põllumajanduses ei tule enam soodustada kui praegu. Ümberpöörduvalt: laste kooliaega tuleks pikendada 14. eluaastani ja siis võimaldada neile kutsehariduse ja kutseoskuse omandamine.

Kutsehariduse ja -oskuse küsimuse rahvusvahelisel töökonverentsil algatas Belgia tööliste esindaja Mertens juba 1925. a., seda kordas 1930. a. Prantsuse tööliste esindaja Jouhaux, 1935. a. käsitleti küsimust ühenduses noorte töötaoluga. Kutseühingute rahvusvahelisel kongressil 1933. a. Brüsselis võeti vastav programm vastu. Peetakse vajalikeks kutse- ja tehnilisi kooli, tööpilaste pidamise ja õpetamise korraldamist seadustega, edasiharimise, täiendamise ja kutsekoole ka töötuile. Rahvusvahelises ulatuses tahetakse

kutsehariduse ja töösikuse õppimise küsimuses saavutada, et töölisel saaksid tarviliku eelhariduse, oskuse ja tehnika osaliseks, millel on peale kutsetöö arengu ka kultuuriline ja kõlbeline tähtsus. Selleks tuleb koolikohustuse aega pikendada vähimalt 6 aastani, 14. eluaastani, noortele luua võimalused kutsehariduse ja tehnilise oskuse omandamiseks vastavates koolides, õpilaste pidamist korraldada seaduste ja määrustega nii nagu seda nõuab eesmärk, tervishoid ja noorte areng.

Et kõigil õppehümulisil oleks võimalik haridust ja oskust omandada, selleks on vaja tarviline arv nõuetele vastavaid koole. Ühtki noort, kes tahab ja suudab õppida, ei tohiks takistada selle läbi, et tema tarvis pole õppijate keskel ruumi.

Meie kui väikerahvas peame rahva üldiseks heaoluks kõik oma jõud välja arendama, peame just noorte elule ettevalmistamisele, noorte ellu ja tööle juhtimisele tarvilist tähelepanu pöörama. Seda nõuab rahva ja tema riigi tulevik. Siin ei saa ülesannetest mööduda vabanduste ja ettekäänetega, et varem olid olud kitsamad ja katsugu ka edaspidi noored ise oma õppehümu eraalgatuse asutustes rahuldada. Ei, riiklikud hüvid nõuavad, et noortele olgu tee lahti haridusele, kutsele ja tööle.

Plahvatusaineid tehnikas ja nendega seoses olevaid mürgitusvõimalusi

A. Kummel

Dünamiit: Sootu uus lehekülj purustustehnikas avaneb dünamiitide esilekerkimisega. Kõikide dünamiitide olulisimaks komponendiks on Alfred Nobeli poolt leiutatud nitroglütseriin. Et viimane tema puhtal kujul on ülimalt plahvatav, siis on teda otstarbekohasema käsituse ja odavamaks muutmise mõttes algusest peale segatud teiste ainetega. Nii koosneb 1875. a. Alfred Nobeli leiutatud purustusželatiin (ka pauželatiin) 91—93% nitroglütseriinist ja 7—9% kollodüumvillast. Purustusželatiinile segati veelgi rida aineid juure, et tekkis sootu uus purustusainete liik, mis on tuntud želatiin-dünamiitide nime all.

Ajalooliselt on need selle tõttu tähtsad, et vaid nende abil õnnestus Helveetsia Simplon-tunneli läbimurdmise tööde õnnelik soori-

tamine. Nendel töödel kasutusel olnud želatiin II koosnes: 82% nitroglütseriinist, 6% kollodüumvillast, 9% naatronsulfaatist ja 3% puujahust.

Ammonaalid: Ammonaalide olulisim komponent on ammooniumnitraat, s. o. ammoniaagi ja lämmastik- (salpeeter-) happe sool. Tema plahvatuse puhul tekib veelgi suuremal määral mürgiseid „nitroosgaase“, s. o. mitmesuguseid lämmastiku ja hapniku ühendeid (N₂O, NO jne.). Ammooniumnitraadi ja nitroglütseriini kombinatsioonid ongi võimaldanud lõhkeainete tehastele turule lasta sellaseid sorte, millised enam-vähem on rakendatavad ka allmaa kivisöökaevandustes. Siin tuleb tõsiselt arvestada äärmiselt ohtlike imepeenikeste kivisöetolmu ja õhu plahvatusohtlike pilvede süttimist. Samuti on ras-

keid katastroofe esile kutsunud ka kivisöökaevandusis esinev soogaas (metaan). Plahvatuste vältimiseks peab siis kasutusel olev purustusaine omama: 1) võimalikult madala plahvatustemperatuuri (1800—2000° C); 2) plahvatuse leek peab olema lühike ja ajaliselt võimalikult piiratud; 3) laengud ise peavad olema võrdlemisi nõrgad. Loomulikult on kõik need ettevaatusnõuded vaid relatiivsed. Aegajalt korduvad rasked allmaa katastroofid jätkuvad kõikidest jõupingutustest hoolimata. Absoluutselt on keeldud Ruhri kivisöökaevanduses kasutada musta püsirohtu, sest olgugi et tema plahvatustemperatuur on madal, on tema leegil siiski suhteliselt pikk väljus. Ka harilikul dünaamiidil on kõrge plahvatustemperatuur ja pikk leegiväljus. Allpool toome ära mõned purustusainete tüübid ja nende koosseisud. Ruhri piirkonnas kivisöökaevandustöödel on enam harjutud kasutama:

1) Dahmenit A (Castrop tehast): 91,3% ammonsalpeetrit + 6,5% naftaliini, 2,5% kaalikromaati (K_2CO_3);

2) Ammoonkarboniiti (Schlebusch): 82% ammonsalpeetrit + 10% kaalisalpeetrit + 4% jahu + 3,9 nitroglütseriini + 0,1% kollooidiumvilla.

Harilikult kutsutakse purustusaineid, mille koosseisus on domineeriv komponent ammonsalpeetrit, ammoonaliiks, ammoniidiks, ja neid liike, kus esineb nitroglütseriini, salpeeter ja jahu — karboniidideks.

Lõplikult pole see aga tegelikus elus läbi lõõnud ja firmade poolt puht-empiriilistel vahetõdel koostatud plahvatusainete sadu jätkub.

Söökarboniit (Schlebusch): 25% nitroglütseriini + 34% kaalisalpeetrit + 1% baariumnitraati + 39,5% rukkijahu + 0,5% pesusoodat (Na_2CO_3).

Foerdit I: 25,5% nitroglütseriini + 1,6% kollooidiumvilla + 5% nitrotoluoli + 4,0% dekstriini + 3,0% glütseriini + 37% ammonsalpeetrit + 24% kaalikloriidi (KCl).

Dynamon: 90% ammonsalpeetrit + 10% sütt;

Roburiit III: 87% ammonsalpeetrit + 11% dinitrobensooli + 2% kloornaftaliini;

Titaniit VI: 80% ammonsalpeetrit + 15% dinitrobensooli + 5% curcuma jahu;

Aldorfiit: 81% ammonsalpeetrit + 17% trinitrotoluoli (trotyl) + 2% rukkijahu;

Amatool: 40—60% ammonsalpeetrit + 60—40% „trotyli“;

Schneideriit: 87—88% ammonsalpeetrit + 13—12% dinitronaftaliini;

Allumtool: ammonsalpeeter + trotyl + alumiinium (metall).

Ammoniit 5: 87% ammonsalpeetrit + 8% alumiiniumi + 10% trotyli + 1% dinitrotoluoli;

Ammoniit 6: 88% ammonsalpeetrit + 5% mononitronaftaliini + 4% nitroglütseriini + 4% puusütt.

Donoriit (kaljude purustamiseks) 25 (15%) trotyli + 5% nitroglütseriini + 80 (70%) ammonsalpeetrit. Viimastel aastatel on see Saksamaal kivimurdudes ja kivisoola-ettevõtteis laialt kasutusel.

Calcinit I: 15—20% nitroglütseriini + 12—36% lubisalpeeter + 32—34% ammonsalpeeter + 13—17% puujahu + 0—2% mõni vedel süsivesinik.

Calcinit 2: 15—20% nitroglütseriini + 60—70% lubisalpeeter + 0—15% ammonnitraat + 6—15% puusüsi või taimejahu + 0—8% süsivesik.

Kokkuvõttena võime alla kriipsutada, et kõikides ülal ettetoodud tehnilistes purustusainetes koosseisudes esinevad lämmastikhappesoolad, mis plahvatuse momendil tekitavad võimsaid gaasimasse.

Viimastes leidub rohkesti mürgiseid lämmastiku- ja hapnikühendeid, n-n. „nitroosgaase“. Lõhkeainetes esinev süsinik omakorda tekitab suurel määral mürgist vingugaasi (CO). Lagedal väljal sooritatavate purustustööde juures on tekkivate gaasidel võimalus otsekohe peale detonatsiooni laialti valguda. Teine asi on allmaakäikudes.

Kõik tekkinud gaasid on õhust raskemad (vingugaas on raskuselt peagu võrdne õhuga). Seega jäävad nad pikemaks ajaks püsima töö kohale, kui mitte ventilatsiooniseadeldised küllalt võimelised pole õhuvahetuse eest hoolditama.

Vedel õhk. Vedel õhk, milles on 50—85% vedelat hapnikku, oli juba möödunud 1914.—1918. a. sõjas laialti kasutatav purustusaine.

Oxyliquit on just säärane purustusaine, mis saadakse imbutades vedela hapnikuga (söetahmaga) mõnd porset, süsinikku sisaldavat ainet. Harilikult on padrunid ca 60 grammi, täidetud puutahmaga või turba või korgi söetahmaga. Viimane imeb ligi 4 korda enesest suuremal määral hapnikku endasse. Süüdatuna elektriga või süütenõoriga detoneerib laeng suure jõuga. Juba 1918. a. valmistas Saksamaa üle 1 miljoni oxyliquidipadruni, mis leidsid rakendust mäekaevandustes, teede rajamisel jne. Ka SSSR on oxyliquidi viimastel aastatel laialti kasutusele võtnud. Tuntud Krivorogi rauaärtsi allmaakaevanduses ja paljudes teistes on see alatiseks purustusvahendiks.

SSSR „au ja uhkus“ „Dnjeprosto“ võlgneb oma olemasolu oxyliquidile. Üks näide: 12 puurauku asetatud 114 oxyliquidipadrunist koosnev laeng rebis lahti lubjakivist massiivist 40 m pika ja 12 m kõrge panga, mille kaal 4600 tonni! Et hapnikku saab koha peal õhu vedelduse aparaadiga valmistada, siis on ta hoopis odavam kui dünaamiit või ammoonali. Teiseks on temaga töötamine võrdlemisi hõlbus julgeoleku mõttes. Juba 20—25 min. pärast plahvatust on võimalik asuda lahtirebitud massiivide eemaldamisele, mitte kartes juhuslikult plahvatamata jäänud padrunitele sattumist.

Kui oxyliquidilaeng, mis kujutab õieti paberist tahma, puusöe ja söetolmuga täidetud ja vedela hapnikuga läbi imbutatud tsilindrikest, ei plahvata, siis on kindel, et vedel hapnik on mõnesugusel põhjusel enneegselt ära auranud.

Ka oxyliquidi kasutamise on mürgised plahvatusgaasid paratamatud. Esijoones tu-

leb arvestada suurte vingugaasimasside tekimist. On loomulik, et säärastel kordadel allmaakaevandustes tuleb hoolitseda kõikide abinõudega õhu puhastuse eest. Kõik tööd tuleb enne vingugaasipilvede eemaldamist koha peal sooritada erilise vingugaasimaski abil, halvematel kordadel hapnikumas-

Üldiselt on lõhkeainete kasutamine allmaakaevandusis omaette probleem, millest suur osa alles lahendamise faasis viibib.

Oleks soovitav, et meie vastavad asutused põhjalikumalt püüaksid süveneda välismaade allmaa purustustööde tehnikasse ja võimalikult kasutaksid ära nende vilumust ja kogemusi.

Omapead katsetamine osutub esiteks kaliks, teiselt poolt ruineerib see tööliskonna

tervist, ilma et ta annaks garantiid edukusele. Esijoones korraldatagu ventilatsioon.

Kokkupuutumine suurte mürgise gaasi hulkadega kutsub välja teravakujulise mürgituse, mis ohtlik töölise elule. Kuid teiselt poolt on võimalik korraldada õigeaegselt arstlikku esmaabiandmist ja edaspidist ravimist. Tööliskond omakorda suhtub säärasele võimalustele ettevaatusega. Teine lugu on aga krooniliste gaasimürgituste juures, mis teki-
vad siis, kui tööliskond on sunnitud pikemat aega töötama õhus, kus mürgiste gaaside hulk on selleks liig nõrk, et teravat, tähelepanu tõmbavat efekti sünnitada. Siin ei tea tööline ettevaatusabinõusid kasutada, neid nõudagi, ja administratsioon ammugi ei hakka, kui töökontrollasutused otsekohe ei nõua, tegema lisakulutusi tervishoidlike tingimuste teostamiseks. Aegamööda viib aga salakaval mürgitus töömehe enneaegu hauda.

Mõnd toitlusküsimusist

J. Reimaste

Igapäevane toitlustamine omab suure tähtsuse. Tänapäeva perenaised ja noored neiu vajaksid pikemaajalist kooli keedukunstis, et kõrvaldada jämedaimadki puudused. Korteriüüri kõrval tarvitab toitlustus suurema osa sissetulekust ja otstarbekohane kokkuvõtte siin on suure tähtsusega üksikule perekonnale, kui ka kogu rahvale. Odav ja õige keetmine tahab aga õppimist. Sotsiaalkindlustus pole veel osutanud küllaldaselt tähelepanu selles suunas vajalike õpetuste ja tervishoiu korraldamisele.

Otstarbeka toiduvalmistamise kõrval omab tähtsuse kokkuvõtte. See küsimus ei puuduta mitte ainult üksikut perenaist, vaid just suuremal määral suurkõrke. Väheste teadmistega abijõud, ebapraktilised tööviisid ja ettevaatamatu mitte kohe kasutatava materjali kõrvaldamine toovad asjatuid kulusid. Kuigi sellased jäägid kasutatakse loomade toiduks, läheb kaduma inimese toidust looma kaudu kuni 80%. Näitena tooksin siin selle, et korralikul kartulikooremisel läheb ühe kilo pealt maha 330 g, kuna kartuleid koorega keetes läheb maha ainult 110 g, ja jääb ka C-vitamiin täieliselt alles.

Ülevaatliku pildi annab see, et viimasel aastal Saksamaal raiskunud kar-

tulite hulk on võrdne kogu kartulisaa-
gile Pommerni provintsis. (Dr. H. Hoske.)

Tähtis on ka küsimus, missuguse hinna eest on võimalik saada omal maal toiduaineid täisväärtuslikuks toiduks. Kui meil näiteks kliinikus arvestatakse päevaseks toidurahaks 55 senti, siis on see summa kindlasti suurem üksikul perekonnal või üksikul inimesel.

Toiduainete säilitamisel tuleks osutada tähelepanu želatiini tarvitamisele. Selle mitmekülgne kasutamise võimalus, head omadused ja toimed organismile tohiks olla želatiini senisest rohkema tarvitamise aluseks köögis.

Tähtis oleks just sültjas toit tööli-
sele lõunavahemikuks kaasavõtmiseks (klaasikeses või muus). See mitmekesistaks tavalist võileiba ja toitlus oleks füsioloogiliselt palju soodsam.

Edasi omab želatiin suure tähtsuse toitainena. Laialdased uurimused on selgitanud temas valgu kokkuvõtte korraliku seedimise, äratarvitamise, tõttu. Edasi teame, et raske neeruhaiguse korral on želatiin ainuke kahjutu valkaine, mis isegi seob või milgi teel kahjustab organismile võõraid mürgaineid. Samuti omab tähtsuse želatiin ise — mürgituse kaitsena sooles. Želatiin on ka kaitsekolloidiks pii-

male viimase ülitundlikkuse vastu lastel, võimaldades kahjustamata selle väärtuslikema toiduaine tarvitamist.

Želatiin omab kaitsetoime ka teiste tähtsate toitainete suhtes toidus (happed, puuviljahapped, sekretsiooni är-

ritavad ained, rasvad jne.). Näeme, et eriti koormatud seedetraktile on suure tähtsusega sellane kaitsekolloid, mis võimaldab tarvitada bioloogiliselt kõrgeväärtuslikke ja loomupäraseid toitaineid.

Ekseemist

I. Reimaste

Ekseem (eczema) on üsna sageli esinev nahahaigus. Mis on ekseem? — Ekseem on põletik nahal; analoogiline limaskestade katarrile (nohu jne.). Nakkav see ei ole. Mitmesugused asjaolud võivad põhjustada nahal põletiku: veresooned on laienenud, nahatoitmine on puudulik (kroonilisel juhul on veresooned kitsenenud), sellest tekib naha atroofia ehk kõhetus, pealmise kihi sarvestus jääb puudulikuks, nahk muutub rabadaks ja lõhkeb, leiame kuuejärgulisi ilmeid.

Ekseemi tekkimise põhjusteks võiks pidada kolme momenti, millele vastavalt moodustuks ka kolm ekseemi põhitüüpi:

1. Spetsiifiline allergiline ekseem. Sel juhul on olemas spetsiifiline ülitundlikkus teatud aine suhtes, haigus esineb aeg-ajalt mõjuva ärritaja toimel, samuti retsidiveerimine ehk taastumine. Harilikult prognoos ehk ennustus on hea ja ekseemid paranevad põhjuse kõrvaldamisel kiiresti. Abistada võib kerge välisraviga.

2. N.-n. ekseematikud, kel ekseem võib esineda üle kogu keha igal pool vahelduvalt, seejuures ühel ajal rohkem kui teisel ajal. Tugevad välispidised ärritused omavad sellaste haigete juures vähe tähtsust, kuigi vastavad kohad võivad olla disponeeritud ehk eelsoodustatud ja ekseem võib just neil kohtadel esineda sagedaimini. Seevastu omavad suure tähtsuse ainevahetuse häired, eriti hormonaalsel alusel, ja kahtlemata regetatiivne närvisüsteem. Sel puhul võiks rääkida isegi ainevahetusekseemist.

Ennustus on sel juhul veidi tõsisem ja ravi kestus pikem ja komplitseeritum. Välispidine ravi peab olema

õige ettevaatlik, kui ei soovita haiguse eksatsereerumist ehk ägenemist. Tähtsa osa omab selles ravis otstarbekohane dieet, mis tuleb kombineerida mitmesuguste ravimitega. Siia kuuluvad hüdroteraapia, vannid, edasi kergete lahtistajate kasutamine, kaltsium, viinamarjasuhkur (glükoos) veenisipesi, teatud juhul aadrilaskmine, hingamisharjutused, lõpuks kogu närvisüsteemile rahu võimaldamine. Välispidisel võib kasutada puudersidemeid; tsinköli koos ag. plumbi'ga paksult määrada marile, see jahutab ja kuivatab, või õhukeselt määrada järgneva puuderdamisega jne.

3. Kohalik ekseem tundlikkusest mõnel kehaosal, nim. ka professionaalne ekseem (esineb harilikult töölisel mingi töö tagajärjel). Nende ekseemide korral, mis harilikult esinevad katmata kehaosadel (kätel, näol), mis on disponeeritud rohkem välismõjudele, pole prognoos eriti ennistuse suhtes paranemisel mitte hea. Sageli säilivad kergemal kujul anatoomilised ja füsioloogilised muutused nahas ja see omakorda soodustab korduvatel välismõjudel haiguse retsidiveerimist. Tõenäoliselt on nahk neil haigeil juba konstitutsionaalselt, loomupäraselt, rohkem tundlik normaalsest — muidugi erinevalt eelmisest, kus ka see moment tuleb arvesse.

Sel juhul omab tähtsuse just lokaalne ehk kohalik ravi, mis annab nahale tagasi selle normaalsed anatoomilised ja füsioloogilised omadused. Pärast kestva hoolikat ravi paranemisel, peab hoolitsetama, et nahk oleks mõnd aega normaalses olukorras, eemal ärritustest. Ainult sel juhul võib vältida tülikat retsidiveerimist, haiguse

kordumist, ja haige võib saada tagasi oma täielise töövõime.

Eriti viimase ekseemi tekkimisel tuleb aegsasti pöörduda arsti (eri-

arsti) poole ja ravida haigust korralikult. Peamiselt selle vormi esinemist võib täheldada ka tööliskonnas mitmesugustel tööaladel.

Vanade tööliste küsimusest

Joh. Mikhelson

Viimasel ajal on eriti teravasti esile kerkinud vanade tööliste vallandamine ühendes ratsionaliseerimisega.

Vanade tööliste väljatõrjumine tööstuslikust tööst on muutunud meil juba üldiseks nähtuseks. Meil 55-aastased tööliised on mõne käitise juhatuse arvates juba tööle kõlbmatud. Mis need tööliised vallandamise järele peaksid tegema, seda pole veel keegi osanud ütelda. On ainult poetud varju tuntud lause taha, et meil on praegu majanduslik töus ja et tööd jätkub kõigile. Tegelikult aga pigistatakse silmad kinni tõsiasja ees, et meil majandusliku töusu tipp on juba ületatud ja et ka ametlike statistiliste andmete järgi ilmnevad juba mitmel alal tagasilöögid. Tekstiiltööstus ja ehitustööstus omavad praegu liigseid töökäsi. Ehitustegevuses pole enam seda hoogu mis aasta varem. Pealinna ehitustegevuses on märgata tunduvat seisakut. Palju suuri ehitusi, millest ajakirjanduses on olnud juttu, on alles püstitamata. Ehitustegevuse peatumine annab end tunda teisteltgi aladelt. Tallinna mõnes suuremas paemurrus töötab praegu kõigest paar isikut, sest ehituspae nõudmine on vähenenud.

Tugevasti on töökäte vajadus langenud tekstiiltööstuses. Sindis vallandati ligi 300 töölist, Balti Puuvillavabrikus 250. Ühendes sellega püütakse tööliste töökoormatust tõsta telgede arvu suurendamise teel. Balti Puuvillavabrikus tahetakse minna 6 teljele, „Rauaniidi“ ühelt teljelt kahele teljele siidi kudumisel. Tööliised on kõikjal töökoormatuse tõstmise vastu, kuna töökoormatuse suurenedes ei suurene vastavalt palk ja teiseks ei jaksa tööliised meil kasutatavate masinatega töötada suurema koormatusega. Töökoormatuse tõstmine sünnib ratsionaliseerimise tähe all, kuid õige ratsionaliseerimisega on siin vähe tegemist. Masinad ja töökorraldused jäävad sellase „ratsionaliseerimise“ juures endisiks. Töökoormatus ainult tõuseb ja selle tõttu vallandatakse käitistest vanemad tööliised ning asendatakse need noorematega.

Mis puutub palkade kujunemisse töökoormatuse tõstmise järele, siis on tööandjad just äsja avaldanud oma andmed, mille järgi tööliste teenistus suurendatud telgede arvuga töötades olevat tõusnud üle 30%. See statistika aga vajaks kontrollimist ja mitmekülgset võrdlemist. Selle juures tuleb meele, et tööliste telgede arv on tõusnud 100% või, teiste sõnadega, tööliste töökoormatus on suurenenud enam kui palk.

Vanadel töölistel, kes juba parkümmend ja enam aastaid on tekstiilkäitistes töötanud ja juba noorpõlves õpitud töötamisviisidega on harjunud, pole nii hõlpsu ümber õppida ega jaksa nad ka enam suuremaile pingutusile vastu panna.

Kui „Rauaniidi“ käitises algatati 2 telje küsimus, siis seletasid vanemad kangrud, et nad kuidagi ei jaksa 2 teljega töötada. Töölistel on 10- kuni 15-aastase töötamise järele tekkinud juba jalgade paistetusi ning silmade ja mitmesuguste närvide rikked. Töötada tuleb sageli väga puudulikus valguses ja halva materjaliga.

Vanade tööliste küsimus on meil üks valusaim. Kui nad käitistest välja visatakse, siis pole neil kuhugi minna. A.-s. A. M. Lutheri käitis näiteks vallandas pärast tulikahju sadakond vanemat töölist, ja isegi neist osakondadest, mis tulikahju tõttu ei kannatanud.

Mõned vanemad ja suuremad käitised on maksnud oma tööliisile, kes on 25 ja enam aastaid töötanud, teatud madalat pensiooni. Sellased pensioonid ulatuvad 2—10 kr. kuus. 10-krooniseid pensioone on aga võrdlemisi väga vähe. Eelnimetatud pensioonimääradega keegi elada ei suuda. Seegi abistamine käitiste juhatuste poolt on ainult vabatahtlik asi ja tööliisel pole seaduslikku alust pensiooni nõudmiseks. Viimasel ajal püüavad tööandjad vabandada sellest vabatahtlikust kohustusest sel teel, et nad vanemad tööliised vallandavad.

Säärane pensiooni süsteem ei suuda tööliisi vähimalgi määral rahuldada. Ainuke õige lahendus oleks vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise maksmapanek. See suur reform pole aga veel parlamentigi jõudnud. Igatahes on selle vastuvõtmine alles tuleviku küsimus, ja kuigi see seadus peaks vastu võetama, siis möödub mitu aastat enne, kui vastava ooteaja järele hakatakse vanemaile inimesile maksma pensioone. Sel ajavahemikul aga peaks kindlustatama praeguste vanade tööliste olukorda, kes pole nõutavat arvu aastaid kindlustatud olnud ega ka kindlustusfondi makse maksnud. Neid ei tohiks milgi tingimusel jätta saatuse hoolde. Mis sel alal tahetakse teha, selle kohta puudub tänini selgus.

Kui Rootsis tööliised vananedes ei jaksa suureneva töötempo tõttu enam oma senisel kohal töötada, siis paigutatakse nad ümber ja nad töötavad teises kohas edasi, kusjuures nende töö on veel täiesti kasulik käitisele ja rahvamajandusele. Sel viisil hoitakse ära tööliste kergel käel värvataha heitmine.

Üldise ja sundusliku vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise maksmapanekuni ei tuleks senist käitiste vabatahtliku pensiooni maksmise süsteemi kaotada, vaid seda peaks isegi laiendatama. Selle juures tuleks vähendada aega, mis tööliisel pensiooni saamiseks on vajaline, ja oluliselt tõsta praegu maksetavaid pensioone.

Käitistest väljatõrjutud tööliised ei saa enam

minna teistesse tööstusharudesse ja käitistesse. Samuti ei kõlba nad ka põllutöödele. Tööpuuduse vastu kindlustamist pole meil ka seni teostatud. Maailmamajanduse kriisi sügavpunktil ja tööpuuduse kulminatsioonil kaaluti tööpuudust pehmen-dava vahendina välismail tööliste kutsealal

ümberõpetamist ja nende siirdumist teistesse töös-tusharudesse. Sellane moodus oleks praktiliselt rakendatav ikkagi nooremate tööliste kohta. Kogu oma elu ühel tööalal töötanud vanu töölisi on raske panna töötama teisele alale, samuti on neil raske õppida uut kutset.

Tööõnnetuste arv kasvab

Tööõnnetuste vältimiseks kulutavad kindlustusühisused liig vähe.

Tööstustööliste tööõnnetused 1937. a.

Tööstustööliste tööõnnetuste kohta 1937. a. on K. Raid „Eesti Statistikas“ nr. 200—201, 1938. a. avaldanud andmed. Kindlustatud oli töölisi E. Tööliste Kinnitusühisuses 78.823, „Ühisomas“ 14.892, kokku 93.715. Kindlusta-tuid neis ühinguis oli: 1936. a. — 76.296, 1935. a. — 65.757, 1934. a. — 58.537, eelmistel aastatel vähem. Tööõnnetusi registreeriti ETK-s (E. Tööliste Kinnitusühisuses) 15.375 ja „Ühisomas“ 1516, kokku 16.891. 1937. a. oli tööstustööliste tööõnnetusi ümarguselt 4,5 tuhat ehk 35% rohkem kui eelmisel aastal; 1925.—1934. a. keskmiselt on 1937. a. töö-õnnetuste arv suurem 2,8 korda, 1922. a. omast 6,6 korda.

liikudes enam-vähem rööbiti tööstuse aktiiv-suse võngetega. Peamiseks õnnetuste sagedust tõstvaks teguriks peab K. Raid töötempo kiirenemist, millega ei ole jõudnud pidada sammu ettevaatusabinõud — ja ohtude välti-miseks vajalised korraldused. Kasvanud on ka tööpinge, mis omakorda suurendab õnnetuste hädaohtu. Üheks teguriks on ka viimaseil aastail toimunud väsitava ületunnitöö suurem levik, eriti hooajatöödel (ehitus-, savi-, turbatööstused, saeveskid jne.). Ka 1937. a. tööprotsessi suurel arvul tõmmatud uute töö-liste vilumatuse ja kogemuste puuduses tuleb näha üht õnnetuste sagedust tõstvat tegurit.

Kollektiivsete tööõnnetuste arv oli 1937. a. 28. kus vigastada sai 20 juhtumil 2, 4 juhtu-mil 3, 1 juhtumil 4, 1 juhtumil 5 ning 2 juhtumil 6 ja enam töölist korraga.

Tööõnnetuste sagedus on kõige suurem augustis, siis järgnevad juuli ja september, kõige väiksem on tööõnnetuste arv jaanuaris.

Tööõnnetusi juhtus kõige enam esmaspäe-val — 17,5, siis reedel — 16,9, neljapäeval 16,8, teisipäeval 16,6, kesknädalal 15,5 lau-päeval 14,6, pühapäeval 2,1%. Laupäeva ma-dal õnnetuste arv sõltub lühemast tööajast, puhkepäevade ebaõige veetmine põhjustab suuremat roidumust esmaspäeviti. ka asuvad esmaspäeval tööie uued töölisel ja puhkusel tagasi tulnud.

Kõige enam tööõnnetusi on 8—10 h., siis 10—12.

Tööõnnetusi põhjustasid: masinad — 7,7, transportvahendid 3,7, plahvatused, tulikah-jud 0,3, mürgised, põletavad ja sööbivad ained 2,9, elekter 0,1, tööliste kukkumine 7,1, komistamine ja tõukesed esemete vastu ese-metele astumine 38,5, esemete ja riistade kukkumine 6,1, sisselangemine, kokkuvarise-mine 0,4, tööobjektide mehaaniliste abinõudeta käsitamine 19,4, käsitööriistad 9,9, loomad 0,2, mitmesugused põhjused 3,7 protsenti.

Vigastuste iseloom oli: kriimustused, põru-tused, põrutushaavad, nahamarrastused, pigis-tused ja muljutused 57,4 põletushaavad 4,1, löike- ja rebendihäavad 4,7, pistehaavad 5,5, liigestekaotused 0,3, nihestused 1,1, luumurrud 2,6, väänamised ja venitamised 11,0, ägedad mürgistused 0,2, silmavigastused 4,1, muud 9,0 protsenti.

Tööõnnetused lõppesid: jääva osalise töö-võime kaotusega 578, surmaga 31.

Jäävalt töövõime kaotanuid oli töövõi-mekaotuse protsendi järgi: 1—10% — 326,

1936. a. oli tööõnnetusi 12.470, 1935. a. — 8.747, 1934. a. — 7.593, 1922. a. — 2.562.

Tööõnnetuste sagedus 1000 kindlustatu koh-ta oli: 1937. a. — 199, 1936. a. — 176, 1935. a. — 141, 1934. a. — 141, 1927. a. — 122.

Tööõnnetuste sagedus miljoni krooni töö-tasu kohta oli ETK-s: 1937. a. — 382, 1936. a. — 315, 1935. a. — 261, 1934. a. — 271, 1927. a. — 222.

Tööõnnetuste sagedus miljoni töötunni koh-ta oli: 1937. a. — 127, 1936. a. — 99, 1935. a. — 90, 1934. a. — 86, 1927. a. — 86.

Nagu need arvud selgesti näitavad, on töö-õnnetuste arv väga tunduvalt tõusnud. Seda näeme ka järgmistest võrdlustest:

TÖÖÕNNETUTE ARV SUURTÖÖSTUSES

1 miljoni töötunni kohta.

	1937	1936	1935
Murrud ja kaevandused	297	224	201
Mineraalide töötlemine	189	144	126
Metallitööstus	172	151	142
Keemiatööstus	179	146	118
Nahatööstus	44	52	35
Tekstiilitööstus	52	47	49
Puutööstus	146	138	134
Paberitööstus	67	56	64
Polügraafiatööstus	5	4	7
Toidu-, maitseainete- ja joo-kidetööstus	36	59	42
Kehakatte- ja pudukaupade-tööstus	9	9	14
Ehitustööstus	211	149	122
Elektri jaamad ning gaasi- ja veearustus	56	56	54
Puhastustööstus	—	9	5

Tööõnnetuste üldine sagedus on suurene-nud eeskätt ehitustööde alal ja mäetööstuses,

11—20% — 118, 21—30% — 56, 31—40% — 36, 41—50% — 18, 51—60% — 7, 61—70% — 5, 71—80% — 11, 81—90% — 1.

Pensionäride - töövõimeidide arv pensioni suuruse ja pensionide arvamise järgi oli:

Aasta pensionimäär kroonides	1914.— 1937. a.	
	1937 a.	1937. a.
	M e h e d	
—25	74	286
26—50	88	288
51—75	45	176
76—100	44	153
101—150	40	228
151—200	30	153
201—250	15	106
251—300	8	54
301—350	5	43
351—400	2	37
401—450	4	23
451—500	1	7
501—	—	33
	N a i s e d	
—25	18	83
25—50	14	83
51—75	7	34
76—100	4	32
101—150	9	43
151—200	6	28
201—250	2	15
251—300	1	6
301—350	—	1
351—400	—	1
401—450	1	1

Kindlustusühingute andmeil oli keskmine aasta pensionimäär: 1937. a. meestel 82 l, naistel 49,2, 1936. a. meestel 80,2, naistel 53,6, 1935. a. meestel 74,1, naistel 62,5 ja 1934. a. meestel 76,7, naistel 65,4 krooni.

Keskmine aasta pension meestel on tõusnud, naistel langenud.

Kärdla tööliste olukord

Kärdla kalevivabriku tööliste üldkogu koosolekust võttis osa üle 200 tööliste. Balti Puuvillavabriku haigekassa esimees V. A do esines kõnega tekstiiltööliste palgaoludest. Kärdla tööliste palgad on teiste tekstiiltööliste palgakadega võrreldes madalad. Naislihttöölised teenivad 12—13 senti ja naisoskustöölised 19—21 senti tunnis. Meeslihttöölised saavad 16 kuni 19 senti ja meesoskustöölised 24—26 senti tunnis.

Koosolekul võeti vastu otsused, milles nõuti praeguste palgakade tõstmist 20% võrra. Halbadel töödel, kus tükitöölised oma normaalnitasu välja ei teeni, nõuti, et töölised kindlustataks vähimalt 20 senti tunnis.

Mai- ja juunikuus oli lubatud tööliste palga tõsta 5—10% võrra, kuid tegelikult on palgatõstmine ära jäänud. Kuigi mõneledele töölisele on veidi palka tõstetud, siis on seevastu riidetükkide pikkust suurendatud, nii et tööliste tegelik teenistus pole tõusnud.

Pensionäride perekonnaliikmeid oli 31.411,37: lesknaisi — 134, orbe — 101, vanemaid mehi — 9, naisi — 34, muid — 4 naist, kokku mehi 57, naisi 225. Perekonnaliikmete keskmine aasta pension oli 1937. a. meestel 104,7 ja naistel 177,8 kr.

Kindlustusmaksu tulud olid ETK-l 1937. a. 1.036.300 kr., 1936. a. 778.100 kr., 1935. a. 605.400 kr., 1934. a. 482.800 kr. „Ühisomal“ — 1937. a. 167.500 kr., 1936. a. 137.800 kr., 1935. a. 87.500 kr. ja 1934. a. 73.900 kr.

Tööõnnetuste vastu kindlustuse ühisuste kulud olid 1937. a.:

Ravikulud	48.100 kr.
Haigusabirahad	497.300 „
Pensionid	260.500 „
Ühekordsed kahjutasud alatise pensioni asemel	75.900 „
Kantud lõpetamata tööõnnetuste tagavaraarvele	105.000 „
Matusekulud	2.000 „
Valitsemiskulud	70.300 „
Üle kantud pensionikapitali arvele	371.900 „
Kulud tööõnnetuste ärahoidmiseks	11.300 „
Muud kulud	67.500 „
Ülejääk	29.400 „
Kokku	1.539.200 kr.

T u l u d :

Kindlustusmaksud	1.203.800 kr.
% hoisusummade ja väärtpaberite pealt	2.137.000 „
Viivitusrahad	13.900 „
Muud	107.800 „
Kokku	1.539.200 kr.

Nagu neist arvudest nähtub, kindlustusühingud kulutavad väga vähe tööõnnetuste ärahoidmiseks.

Tööõnnetuste vastu kindlustuse ühisuste varaline seis ületas 1937. a. lõpul 4 miljonit krooni, võrreldes 1936. a. on nende varandused tõusnud 17% võrra.

Koosolekul nõuti, et riidetükkide pikkus lühendataks endistele mõõtudele.

Tööõnnetuste vältimise ja tervishoiu määruste täitmisele asumist nõuti kiires korras.

Koosolekul nuriseti vabrikus valitsevate tervishoiuolude üle: ventilatsioon on siin väga puudulik. Talvel, kui kahekordsed aknad ette pannakse, on õhuvahetus eriti raskendatud. Kogu vabriku kohta olevat ainult üks ventilator ja sellelegi polevat kahe aasta jooksul mootorihma peale saanud.

Erilist tähelepanu äratas vabrikus puhta vee puudus. Töölised pole korralikku joogi-ega pesuvett. Ometi on Hiiu saar allikate poolest rikas, kuid pesemiseks võivad töölised kasutada jõe, õigemini tügi, seisvat ja haisvat vett. Joogivesi tuuakse eemalt kaugelt tünnides, kust siis kõik töölised kopsikuga vett võtavad.

Töölised korteriolud on äärmiselt viletsad. Osa töölisi on suurte pingutustega ehitanud

endale väikesed majakesed. Väiksem osa töölisti on vabriku korterites ja maksab võrdlemissi odavat üüri — mõni tööline maksab näiteks 90 senti kuus, kuid selle eest ei võiks neid asulaid üldse korteriteks nimetada. Töölistel tuleb kõik remondid omal kulul teha, mis muidugi korteriüüri tõelist hinda tõstab.

Madalate palkade juures peavad aga Kär-

la töölised maksma mõnelt ainelt, näiteks suhkrult, 4 senti enam kui Tallinna töölised. Võid suudavad töölised oma palgast harva osta. Enamasti tarvitatakse „Bonat“.

Vanule töölisile makseti veneaegsete normide järgi toetust 9,5 ja 3 rubla kuus. Rublade ümberarvestamise järele saavad töölised vastavalt 9,5 ja 3 senti kuus pensioni.

Palgaametid Inglismaal

Konjunktuuri muutused, deflatsioon ja mitmesugused muud häired on põhjustanud, et palkade kindlaksmääramine seaduseandlikul teel on viimastel aegadel uuesti päevakorrale kerkinud. Nii pandi P.-Ameerika Ühendriikides hiljuti maksuma korraldused palkade alammäärade kohta. Maatöölise internatsionaal nõudis oma viimasel koosolekul palkade alammäärade maksmapanekut.

Inglismaal asutati n.-n. palgaametid juba 1909. a. Vastavat seadust täiendati 1918. a. Tööminister võib palgaametid ellu kutsuda neil tööstusaladel, kus palgaolude korraldamiseks pole vastavat organisatsiooni. See maksab eeskätt raskesti organiseeritavate alade kohta, kus tööliste väljakurnamine on äärmuseni arenenud, nagu kodutööstus, väiketööstus, riietustööstus jne. Palgad määratakse kindlaks tervele tööstusharule, jättes üksikud elukutsed ja käitised korraldustest välja.

Palgaametites on kutseühingud ja tööandjad võrdselt esindatud (6—24 liiget). Pealeselle on palgaameti liikmeiks 2 meest ja 1 naine erapooletute isikutena. Tööminister nimetab ametite liikmed poolte organisatsioonide ettepanekul. Erapooletud isikud ei või olla mõne partei aktiivliikmed. 1937. a. tösis tööandjate ja tööliste poolt esitatud kandidaatide hulgast nimetatud palgaametite liikmete arv kummalgi juhtumil 843-le, erapooletuid liikmeid oli 56, neist 17 naist. Nimetatud palgaametite liikmeist oli 732 tööandjate organisatsioonide ja 606 kutseühingute poolt.

Palkade alammäärad kinnitatakse tavaliselt terve tööstusharu kohta, kuid tarbe korral

võiakse ka asutada piirkonna komiteesid vastava ringkonna tööandjate ja tööliste esindajaist. Neil on ainult nõuandev hää ja viimastel aegadel on sellaste komiteede arv tagasi läinud (29-lt 27-le).

1920. a. oli 42 palgaametit. Nüüd on see arv tõusnud 47-le. See näitab, et palgaameteid asutatakse ainult siis, kui nende järele on tõesti tarvidus. Enne seda selgitatakse tööstuse olukorda, palku ja otseste kokkulepete saavutamise võimalusi poolte vahel.

Palgaameti otsused palga tariifide suhtes on sunduslikud. Palgaamete alla kuuluvate ettevõtete arv oli Inglismaal 1931. a. 92.946, 1936. a. aga 89.148.

Neil aastail juhtus 2922—2028 korralduste rikkumist.

Palgaamete süsteemi üle teostavad järelevalvet eriametnikud, arvult 1926.—1936. a. 58—72. 1926.—1936. aastani teostati aastas 10000—20000 inspeksiooni 100000—200000 töölise kohta. Tööandjaid, kes alammääradest vähem maksavad, karistatakse rahatrahviga ja töölisel on õigus tsiviilnõude alustamiseks saamatajäänud palga kohta.

Tavaliselt toimusid järelmaksused ilma kohtuta. 1936. a. läks 2117 kaebusest ainult 19 kohtu lahendada. Järelmaksude summa ulatus 25000 naelani.

Palgaamete tegevust hinnatakse rahuldavaks, kuna neis on kogemustega kutseühingute juhtivaid tegelasi, kes otsustavad palgaküsimusi aladel, kus kutseühinguline liikumine on nõrk. See on hoidnud ära palju asjatuid töötülisid.

Sotsiaalkindlustuse tulemusi P.-Ameerika Ühendriikides

Ühendriikides pandi 1935. a. maksma laialatuseline sotsiaalkindlustus. Tööpuuduse vastu kindlustamine on teostatud kõikides osariikides. Fondidest väljamaksetavad summad on õige suured. Toetuse saamiseks on tarviline 2-aastane ooteaeg. 48 osariigist maksetakse toetust juba 25 osariigis. Käesoleva aasta 6 kuu jooksul on maksetud juba 2,5 mil-

jonile töölisele toetust täielise ja osalise tööpuuduse puhul. Ülejäänud osariigid alustavad toetuste maksmist ühe aasta jooksul.

Keskmiselt maksetakse nädalas toetust täielise tööpuuduse puhul 10,7 dollarit. Suurim toetusmäär nädalas on Oregoni osariigis — 11,84 dollarit. Madalaim nädalatoetus on Missisipi osariigis — 6,5 dollarit. Osalise

tööpuuduse puhul maksetakse nädalas keskmiselt 5,7 dollarit toetust.

Juunikuus makseti 25 osariigis 40 miljonit dollarit tööpuuduse toetust.

Vanaduse vastu kindlustus on keskvalitsuse ülesanne sama sotsiaalkindlustuse põhjal. Esimesed väljamaksud toimuvad 1942. a. Praegu on 39 miljonit isikut vanaduse vastu kindlustatud. Seni on 169.622 juhtumil maksetud toetust töölistele, kes seaduse maksamahakkamisest saadik on saanud 65-aastaseks, kokku 6 miljoni dollari väärtuses. Hoolekanne on võtnud laie-

ma ulatuse. Nimetatud seaduse järgi on maksetud toetust 1,7 miljonile vanale inimesele, 245.700 perekonnale, 609.400 lapse heaks ja 39.000 pimedale igakuist toetust.

Kuni 30. juunini 1938. a. on keskvalitsuse, osariikide ja omavalitsuste poolt maksetud 789 miljonit dollarit toetust.

Vanadele makseti toetust nädalas keskmiselt 19,48 dollarit, lastele 31,35 dollarit, perekondadele ja pimedatele 23,33 dollarit.

Tööliste ja teenijate lasteabiraha

Tööstustööliste ja -teenijate lasteabiraha küsimused on juba paar viimast aastat pävakorral olnud. Küsimust kaaluti pikemat aega Sotsiaal- ja Majandusministeeriumis kalkultatsioonide ja muude küsimuste selgitamiseks. Nüüd on asi juba miikaugele jõudnud, et eelnõu ühes seletuskirjaga on saadetud Kaubandus-tööstuskojale ja Tööliskojale seisukoha võtmiseks. Kaubandus-tööstuskoda on juba oma seisukohad teatanud. Tööliskojas tuleb eelnõu lähimal ajal arutusele.

Eelnõu järgi maksetakse abiraha suurtööstustes (Tööstusseaduse § 2 esimene lõik) töötavatele töölistele ja teenijatele nende ülalpidamisel olevailt seaduslikelt, adopteeritud, legitimeeritud, teise abikaasa eelmisest abielust sündinud lastelt ja naistöölistele ja teenijatele ka vallaslastelt. Abiraha saamise õigus on töölistel 3-kuulise töötamise järele, kuupalgalisil töölistel ja teenijail alates töölevõtmise päevast. Toetusi maksetakse kuni 18-a. laste pealt. 75% töövõimest kaotanud laste toetusel vanust ei arvestata, s. o. toetus kestab edasi.

Toetust kavatakse maksa seaduse järgi kuupalgalisile 1. lapselt 3,75 kr. kuus, 2. lapselt 5 kr., 3. lapselt 7,50 kr. ja 4. — 10 kr. Päeva-, tunni- ja tükitöölistele maksetakse esimeselt 15 senti, teiselt 20, kolmandalt 30, neljandalt ja igalt järgmiselt lapselt 40 s. päevas. Lühendatud tööpäevade eest maksetakse toetust vastavalt vähem.

Lasteabiraha maksmiseks asutatakse üleriiklik kassa, kuhu ettevõtete omanikud maksavad makse vastavalt tööliste ja teenijate arvule. Maksude suurus määratakse iga aasta kohta vabariigi valitsuse poolt majandusministri ettepanekul. Kassa sissetule-

kuiks on veel toetused riigilt ja omavalitsusilt ja tulud kassa ettevõtetest. 10% kassa tuludest arvatakse kassa tagavarakapitaliks.

Esimese 5 aasta jooksul võib majandusminister eespoolnimetatud toetusnorme kärpida 25% võrra. Kassa võib ka majandusministri poolt kinnitatud eelarve järgi maksa suuremaid toetusnorme ja muul viisil abistada lasterikkaid perekondi.

Kassa orgaanideks on nõukogu ja juhatus. Nõukogus on tööandjate ja tööliste esindajad ning üks Sotsiaal- ja üks Majandusministeeriumi esindaja. Kassa töötab vabariigi valitsuse poolt kinnitatud põhikirja alusel ja allub Majandusministri kontrollile.

Edasi sisaldab eelnõu lähemaid määrusi abisaamise ja töövõimetus kindlakstegemise kohta.

Vabariigi valitsusel on õigus sotsiaal- ja majandusministri ettepanekul seadust laiendada ka teistele tööstusettevõtete liikidele.

Esitatud seaduseelnõus ettenähtud laste toetusrahade normid on väiksemad kui riigiteenijail ning töölistel. Seaduseelnõu seletuskirjas põhjendatakse seda sellega, et tööolud võivad kõikuda ja tööstusettevõtete sissetulek väheneda, kuid selle all ei tohiks kannatada abiraha stabiilsus.

1. oktoobriks 1937. a. oli 431 suurtööstust 50.000 tööliste ja teenijaga. Kuni 18-aastasi lapsi oli 14.500 või 0,29 last iga töövõtja kohta. Nende toetuseks tuleks aastas maksa 1.092.795 krooni. Kui majandusminister vähendab esimesel viiel aastal toetusnorme 25% võrra, kuuluks väljamaksmisele 819.586 krooni aastas ehk 1900 kr. keskmiselt iga ettevõtte kohta.

Kindlustusameti otsuseid

1. jsk. tööinspektori ringkonna Kindlustusameti 4. augusti 1938. a. koosolekult.

J. Vahari kaebus Tallinna ühishaigekassa juhatause otsuse peale perekonnaliikmete haigemaja-ravi kulude asjas.

Asja arutamisel on teatatud kutsete saatmisega kaebajale J. Vahar'ile ja Tallinna ühishaigekassa juhataesile. Kaebaja J. Vahar koos-

olekule ei ilmunud, haigekassa esindajana oli ilmunud haigekassa juhatusse liige Heinrich Ausmees, kes esitas vastava volituse.

Aruandja kannab ette kaebuse, milles kaebaja väidab, et haigekassa polevat tema, kaebaja, perekonnaliikmele võimaldanud ravisaamist vastavate haigekassa arstiabi- ja abirahannormide kohaselt. Kaebaja laps olevat viibinud ravimisel Tallinna linna II haiglas 5. aprillist kuni 30. maini 1938. a., seega kokku 56 päeva, mille eest on tulnud tasuda Kr. 112.—. Sellest summast, Kr. 112-st, on haigekassa tasunud Kr. 99.—, jättes Kr. 13.— tasumata, missuguse summa tasumist haigla nõudvat kaebajalt. Kaebaja palub Tallinna ühise haigekassa juhatusle järelevalve korras ette kirjutada mainitud Kr. 13.— Tallinna linna II haiglale tasuda, kuna haigla arve ei ületavat haigekassa perekonnaliikmete suhtes kehtivaid arstiabi norme, mis on ette nähtud p. 12 all. Ühtlasi aruandja kannab ette haigekassa juhatusle selles asjas saadud kirjaliku seletuse, millest nähtub, et kaebaja perekonnaliikme Rene Vahar'i haiglates viibimise eest on haigekassa maksnud perekonnaliikme Rene Vahar'i abisaamise aasta kestes (26. aug. 1937. a. kuni 26. aug. 1938. a. incl.) järgmiselt:

Tallinna linna keskhaigla 1. 9. — 3. 9. 1937. a. 2 päeva eest Kr. 6.—.

Tallinna linna II haiglale, kus haiglas viibimise päevarahaks on Kr. 2.—, 5. 4. — 2. 5. 1938. a. 28 pv. eest à Kr. 2.—, Kr. 56.—,

3. 5. — 17. 5. 1938. a. 15 pv. eest à Kr. 2.—, Kr. 30.—,

18. 5. — 30. 5. 1938. a. 13 pv. eest à Kr. 1.—, Kr. 13.—, kokku Kr. 99.—.

5. juunil 1938. a. Tallinna linna keskhaiglasse paigutamisel on haigekassa Rene Vahar'ile annud garantiikirja 2 päevale (5. 6. — 6. 6. 1938. a.) à Kr. 1.— — Kr. 2.—.

Seega olevat haigekassa, võimaldades perekonnaliikmele Rene Vahar'ile tema abisaamise aasta kestes haiglas ravimist 60 päeva, oma kohustuse vastavalt 1938. a. arstiabi- ja abirahannormidele täitnud. Et Tallinna linna I haigla päevarahaks on Kr. 2.—, siis ei saavat haigekassa maksa arstiabi- ja abirahannormides lubatud 30 päevast veel saadaoleva 28 päeva eest à Kr. 3.—, s. o. Kr. 84.—, kui haigla samal ajal on esitanud arve Kr. 56.— suuruses. Sellest vahest tekkivat reservi Kr. 28.— ei saavat haigekassa kasutada perekonnaliikme Rene Vahar'i haiglakulude kätteks.

Asja esituse, Tallinna ühise haigekassa esindaja seletuse ja aruandja arvamuse kuulanud, kindlustusamet leiab, et käesoleval juhtumil haigekassa on teinud õigesti ja haigekassa juhatusse seisukoht on kooskõlas Tallinna ühise haigekassa perekonnaliikmete arstiabinormide p. 12 määrustega. Määrustes ette nähtud tasu, mida haigekassa maksab perekonnaliikme ravimisel haiglas, haiglakulude kätteks, on maksimaalseim päevatasu, mis haigekassa maksa võib. Kui aga ravimine mõnes raviasutuses osutub odavamaks kui normides ettenähtud maksimaalne määr esimese 30 päeva eest, ei anna see perekonnaliikmele õigust selle tekkida võiva vaheeraha arvel taotleda tema haigla ravikulude tasumist juuremaksude osas nende haiglas viibimise päevade eest,

kus haigekassa poolt ettenähtud maksimaalseim päevatasu osutub madalamaks kui haiglas võetav päevarahaga.

Ettetoodud asjaoludel Kindlustusamet

otsustab:

J. Vahar'i kaebus Tallinna ühise haigekassa juhatusse otsuse peale tema perekonnaliikme Rene Vahar'i haigla ravikulude tasumise asjas jätta tagajärjeta.

Kindlustusameti liige J. Karask teatab, et tema jääb eriarvamisele ja esitab oma eriarvamise kirjalikult ühe nädala jooksul.

Eriarvamine.

Ei ühine Kinnitusameti 4. augusti s. a. pävakorra punkt 3-da otsusega järgmistel motiividel:

1. Kinnitusamet ei arutanud põhimõtteliselt ega ka sisuliselt T. ü. h. arsti- ja abirahadenorme perekonnaliikmete osas punkt 12-das sellest, kas Jaan Vahar'i nõude palve Kr. 13.— suuruses oli põhjendatud või mitte, vaid tugedes T. ü. h. seletuse kirjale 19. juulist 1938. a. nr. 654-1-dal. Kuigi see seletuskiri on vastulus Jaan Vahar'i palvega, sest Jaan Vahar ei nõua mingisuguseid reserve, vaid linna II haigla teadaannete 16. VI 38. a. kohaselt Kr. 13.—, mis T. ü. h. jättis tasumata, kuigi see haigla arve ei ületanud punkt 12-das ettenähtud haigla kulude kätteks rahalisi norme.

2. Tallinna ühise haigekassa seletuskirjas on kirjutatud, et kui tuleb maksa rohkem kui 2 krooni päevas esimese 30-ne päeva jooksul, see ei ole kooskõlas peakoosoleku poolt 1938. a. kohta kehtima pandud arstiabi- ja abirahannormidega. Kas see on peakoosoleku otsusega 1938. a. kohta kooskõlas, kui haigekassa juhatus jätab osa haiglakulusid tasumata, kui need kulud ei ületa peakoosoleku poolt vastuvõetud norme?

3. Nagu seletuskirjast nähtub, toob haigekassa juhatus näite, et linna II haigla ei ole rohkem oma arvega nõudnud kui Kr. 2.— päevas. See juhatusse seisukoht on väär, sest kui Jaan Vahar käis haigekassa juhatuses asja seletamas, siis peab juhatus sellest teadlik olema, sest tema korraldusega antakse ka esimese 30 päeva jooksul saattekiri linna II haiglale Kr. 2.— päevas.

8. VIII 38. a.

J. Karask (allkiri).

Tallinna ühise haigekassa juhatusse kaebus Eesti Töölise Kindlustusühisuse tegevuse peale segamise tööõnnetuse läbi vigasaanud haigekassa liikmete ravimisse enne 13 nädala möödumist, arvates tööõnnetuse päevast.

Aruandja palub Kindlustusameti kodukorra § 6 põhjal võtta täiendavalt päevakorda espool märgitud 1. jsk. tööinspektorile antud kaebuse läbivaatamise ja otsustamise. Kindlustusamet tunnistab asja rutuliseks ja kodukorra §§ 6 ja 8 põhjal otsustab:

Koosoleku päevakorda täiendavalt p. 6 all võtta Tallinna ühise haigekassa juhatusse kaebus Eesti Töölise Kindlustusühisuse tegevuse üle segamise tööõnnetuse läbi vigasaanud haigekassa liikmete ravimisse enne 13 nädala möödumist, arvates tööõnnetuse päevast.

Aruandja kannab ette märgitud Tallinna ühise haigekassa juhatuse avalduse 2. augustist 1938. a. nr. 751-I, milles haigekassa juhatas juhib I. jsk. tööinspektori tähelepanu asjaolule, et Eesti Tööliste Kindlustusühisus korduvalt ja põhjendamatult on seganud ja segab end tööõnnetuste läbi vigasaanud kassaliikmete ravimisse enne 13 nädala möödumist, arvates tööõnnetuse päevast, tehes selle aja sees korraldusi tööõnnetusabirahade maksmise kohta, kutsudes vigasaanud Eesti Tööliste Kindlustusühisusse arstlikule järelevaatusele, tunnistades haigekassa ravivate arstide poolt tehtud diagnoosid vääradeks jne., hoolimata sellest, et I. jsk. tööinspektori ringkonna Kindlustusamet 10. nov. 1937. a. kassaliikme E. Allesfeldt'i kaebuses on seletanud, et haigekassale ei ole kohuslikud Kindlustusühingu ettekinjutused vigasaanu ravi ja abirahade suhtes esimese 13 nädala jooksul, arvates õnnetusjuhtumi päevast. Sellane vahelesegamine häirivat tööõnnetusel vigasaanud kassaliikmeid, valmistades viimaseile asjatuid sekeldusi, kui ka segavat haigekassa tegevust ravi korraldamisel ja abiraha maksmisel. Tõendusena on ühe konkreetse juhtumina sellasest Kindlustusühingu vahelesegamisest toodud ette juhtum vigasaanud kassaliikme Erik Beldinsky'ga, kelle värse songa, mis tõendatud operatsiooni andmetega, Kindlustusühing on 36 päeva pärast õnnetusjuhtumit tunnistanud sünnipäraseks songaks. Haigekassa juhatus palub Eesti Tööliste Kindlustusühisust korrale kutsuda ja Kinnitusühisuse tähelepanu juhtida asjaolule, et haigekassa liikmete ravimine on haigekassa ülesanne ja Kindlustusühisuse vahelesegamine vigasaanud kassaliikmete ravimisse enne 13 nädala möödumist, arvates tööõnnetuse päevast, on lubamatu.

Aruandja kannab ühtlasi ette Kindlustusameti otsuse 10. nov. 1937. a., mis on tehtud järelevalve korras E. Allesfeldt'i kaebuses Tallinna ühise haigekassa juhatuse otsusele tööõnnetuse abiraha küsimuses, missugusest otsusest Kindlustusamet ärakirja saatis teadmiseks Eesti Tööliste Kinnitusühisusele, teatega, et Eesti Tööliste Kinnitusühisus kirjaga 29. nov. 1937. a. nr. 15444 on teatanud märgitud otsuse ärakirja kättesaamisest.

Aruandja seletusel on juhtumid, kus Tallinna ühise haigekassa ja Eesti Tööliste Kinnitusühisuse vaheliste lahkarvamiste pärast tööõnnetustel vigasaanud kassaliikmed, kes nende lahkarvamiste tõttu on sattunud kannataja ossa, tööinspeksiooni abi ja oma õiguste kaitses otsima tulevad, väga sagedased ja et sellased juhtumid on saagenud eriti viimasel ajal. Ühtlasi aruandja avaldab, et haigekassa ja Kindlustusühingu vaheliste lahkarvamiste lahendamise ja korra loomine, kuidas sellaste lahkarvamiste tekkimise võimalusi võimalikult ära hoida, ei kuulu tööinspektori ega Kindlustusameti kompetentsi, vaid et see peaks kuuluma Kindlustusnõukogu ülesannetesse, mispärast teeb ettepaneku saata küsimus seisukohavõtmiseks ja vastavate korralduste tegemiseks Kindlustusnõukogule.

Kindlustusamet, kuulanud ära aruandja esituse,

otsustab:

esitada toimetuse Kindlustusnõukogule seisukohavõtmiseks ja vastavate korralduste tegemiseks.

A. Meisteri kaebus Tallinna ühise haigekassa 11./12. juuni 1938. a. peakoosoleku otsuse peale pvk.-punkt 6 kohta.

Koosolekule on ilmunud kaebaja A. Meister ja Tallinna ühise haigekassa esindajana sama haigekassa juhatuse liige Heinrich Ausmees, kellele vastav volitus olemas.

Aruandja kannab ette kaebuse, mis on saadud I. jsk. tööinspektori kantseleis 5. juulil 1938. a. ja milles kaebaja väidab, et Tallinna ühise haigekassa 11./12. juuni 1938. a. peakoosoleku pvk.-p. 6 kohta koostatud protokoll sisaldab andmeid, mis ei vasta koosoleku käigule, mispärast palub Tallinna ühise haigekassa nimetatud peakoosoleku protokoll kiinnitatuna mitte välja kuulutada, vaid uuesti läbivaatusele võtta. Ühtlasi aruandja kannab ette kaevatud asjas toimetatud juurdlese andmed.

Aruandja esituse ja poolte sõnavõttud ära kuulanud, Kindlustusamet leiab 1) et Tallinna ühise haigekassa põhikirja § 72 järgi peakoosoleku otsustele saab kaevata Kindlustusametile ühe nädala jooksul, missugune tähtaeg aga käesoleval korral on lastud mööda minna, kuna kaebus on sisse antud alles 5. juulil 1938. a., 2) et toimetatud juurdusel ei ole kinnitust leidnud kaebaja kaebuses etteoodud asjaolud, vaid, just vastupidi, et koosoleku pvk. p. 6 otsustamine ja vastuvõetud otsuse protokollimine on toimunud ettenähtud korra kohaselt, vastavalt koosolekul vastuvõetud otsusele, mispärast Kindlustusamet

otsustab:

A. Meisteri kaebus Tallinna ühise haigekassa 11./12. juuni 1938. a. peakoosoleku pvk. p. 6 vastuvõetud otsuse asjas jätta tagajärjeta.

Haigekassade tegevusest

Tallinna ühise haigekassa uue hoone nurkakivi panemisel märkis Eesti haigekassade liidu esindaja L. Johnson, et alles hiljuti küllastas Tallinnat üks rahvusvahelise kuulsusega arst, kes ütles, et kultuurilise taseme üle otsustatakse ka selle järgi, missugused on haiglad ja koolimajad. Kahjuks jätvad pealinnagi haiglad väga palju soovida, ei suudeta ära paigutada isegi sünnitajaid, ka puudub lastehaigla. Haiglate asutamine on kõigepealt kogukonna ülesanne, aga ka sotsiaalkindlustuse omavalitsustel — haigekassadel — peab olema õigus ehitada ja omandada hooned, haiglaid, raviasutusi ja apteekke. Kahjuks on seni haigekassadel olnud raskusi oma raviasutuste ja apteekide avamisel. Haigekassade raviasutuste ja apteekide asutamise õigus peaks kinnitamist leidma mitte ainult oma liikmete keskel, kus see äratundmine veel üldine pole, vaid ka väljaspool, üldiselt. Haigekassadele on oma haiglad, raviasutused ja apteegid paratamatult tarvilised.

Arstirohude valmistamine haigemajas või ambulatooriumis on haigemajade ja ambu-

latooriumide kohta 4. veebr. 1930. a. RT 10 — 1930 avaldatud määruse järgi lubatud ainult sel tingimusel, kui selleks on olemas eriruum vastava sisseseadega ja kui rohtude valmistajaks on vastava kutseharidusega ja kutseõigusega rohuteadlane.

Kui haigekassade ambulatooriumid neile nõudeile vastavad, siis ei või olla seaduslikke takistusi neis ka arstirohtude valmistamiseks.

Viljandi ühishaigekassal on aga kahjuks raskusi arstirohtude valmistamiseks oma ambulantsis loa saamiseks, olgugi et tingimused vastavad seaduse nõudeile, see on — on olemas eriruum ja rohtude valmistamiseks provisor.

Haigekassale on sisuliselt tingimata tarviline oma ambulatooriumis rohtude valmistamine. Vormiliselt ei tohiks kehtiva määruse järgi selleks takistusi olla.

Sotsiaalkindlustus

Äriteenijate ja kontoriametnike sotsiaalkindlustust erikassades pooldas Ida-Eesti kaupmeeste-päev Narvas. Eelnõu kohaselt kuuluksid äriteenijad ja kontoriametnikud sotsiaalkindlustuse alla üldisel alusel. Kindlustust teostatakse haigekassades, kuhu kuuluksid ka teised alad. Miks just äriteenijad ja kontoriametnikud vajaksid erikassat, seda lähemalt ei seletatud.

Haigekassades tööliste täielise omavalituse kindlustamist nõudsid Tselluloosi vabrik töölisel oma äldkoosolekul. Töandjate osavõttu haigekassa juhatast ei peeta otstarbekohaseks. Vastavasisuline märgukiri otsustati saata ministerruumile.

Matusekassa asutamist oma käitises pooldasid Balti puuvillavabriku töölisel oma äldkoosolekul.

Uus sotsiaalkindlustuse seadus Austraalias anti 4. mail 1938. a. Seadus käsitleb haiguste, töövõimetuse ja vanaduse puhul kindlustamist, millele alluvad kõik töövõtjad, kes kehalist tööd teevad ja on üle 14 aasta vanad, vaimsel alal töötajast need, kelle töötasu aastast üle 365 naelsterlingi ei ulatu. Vanaduspensioni maksetakse meestele 65. ja naistele 60. eluaastast alates.

Leskedele on ette nähtud eripensionid.

580.000 liiget on juba liri haige- ja invaliidide kassadel.

Vanaduse, töövõimetuse ja haiguste vastu kindlustamise seadus Uus-Meremaal hakkab maksma 1. apr. 1939. a.

Töökaitse

Tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrused hakkasid küll 1. juunil kehtima, kuid tegelikult ei leia nimetatud määrused veel kuigi suures ulatuses teostamist. Mõnedes suuremates käitistes alles koostatakse tööinspektsiooni andmetel vastavate ümberehituste ja korralduste kavu. Nende teostamine võtab jällegi pikemat aega. Imelik on seejuures, et nimetatud määruste nõudeid ei peeta silmas isegi mitmete uute ehituste juures, ja

vastavatel töölisnõukogudel on tulnud samme astuda, et juba ehitamisel ei rikutaks määrusi. Vanemais käitisis aga kestab suurelt osalt endine olukord. Tööinspektsioon oma väikese aparaadiga ei suuda kõiki käitisi küllaldasel määral kontrollida. Mõningatele käitistele on siiski tehtud vastavaid korraldusi ja nende täitmata jätmise tõttu on viimase ajal isegi osa käitisi suletud.

Kuna tööinspektsiooni silm ei ulatu kõikidele aladele ja kõigisse käitisesse, siis lasub töölisvanemal ja kutseühingul suur ja vastutusrikas ülesanne tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruste teostamise alal. Töölisvanemad on selleks kohustatud ka Tööstuslike käitiste töölisnõukogude seaduse järgi. Agaral töölisnõukogul on sel alal küllaldaselt tegemist. Nende määruste teostamist vajab tööliste tervishoid. Kuna määrused ise on üldiseloomuga, siis tahetakse tulevikus anda täiendavaid määrusi vastavalt tööaladele ja masinatele, nagu ehitustööstus, põlügnafiatööstus jne. Sellekohased ettevalmistused oleval käimas.

Tööaeg

— Eraomnibusejuhtide tööaeg Saksamaal määrati tööministri eeskirjaga 8-tunniliseks päevaks ja 48-tunniliseks nädalaks. Ühes lisatöödega ei või tööaeg nädalast tõusta üle 60 tunni. Pidev tööaeg ei või tõusta üle 14 tunni, pideva töö juures peab iga 5—10 tunni kohta ühetunniline, 10—12 tunni kohta kahetunniline ja 12—14 tunni kohta 3-tunniline töövahetuse olema. Pideva sõidu järele peab olema puhkeajaks 10 tunni järele 7, 10—12 tunni järele 8 ning 12—14 tunni järele 9 tundi.

Pikamaa-sõidu kestes, mis võib kesta 18 tundi, peab olema 6 tundi puhkeajaks enne ja 10 tundi puhkust pärast sõitu. Kuni kahetunniline ooteaeg loetakse tööajaks, 2—7-tunnilisest ooteajast loetakse pool töö- ja pool puhkeajaks. Ooteaeg üle 7 tunni loetakse puhkeajaks.

Iga nelja nädala kohta peab olema 4 vaba päeva, igakuks 24 tundi. Iga kolmas vaba päev peab olema pühapäev.

Palgaline puhkeajaks on 6 tööpäeva aastast, 12-aastase teenistuse järele samas käitises — 15 tööpäeva.

Palgaline puhkeaja kohta Inglismaal pandi tänavu maksma uued ministri eeskirjad.

Tööaeg Jaapanis on pikendatud sõja tõttu kuni 14 tunnini päevas, Isegi mäetööstuses töötatakse 14 tundi päevas.

Majateenijatele 60-tunniline tööaeg pandi maksma P.-Ameerika Washingtoni osariigis.

40-tunniline tööaeg P.-Ameerika terasetööstuses pandi maksma märtsikuus.

40-tunniline tööaeg tekstiilvabrikutes Lõuna-Karolina osariigis Põhja-Ameerika Ühendriikides pandi kehtima. Selle seaduse järgi ei tohi puuvilla-, kunsti-, siidi- ja villavabrikutes tööaeg ületada 8 tundi päevas ja 40 tundi nädalaks. Nädalaks töötatakse 5 päeva.

Harold Butler ja John Winant

1. jaanuaril 1939. a. lahkub rahvusvahelise tööbüroo senine direktor Harold Butler ja tema asemele astub John Gilbert Winant, kes nimetati 1935. a. abidirektoriks. 1935. a. oktoobris läks Winant president Rooseveldi kutsel juhtima P.-Ameerika Ühendriikide sotsiaalse heaolu ametit, 1936. a. tuli ta aga tagasi rahvusvahelise tööbüroo teenistusse.

J. Winant sündis 23. veebr. 1889. a., omandas juriidilise hariduse, on töötanud rahvaesindajana, 1924. a. oli New Hampshire kuberneriks.

1934. a., tekstiiltöölise streigi järele, juhatas ta selle tööstuse olukorra uurimise komisjoni. Ta on tegutsenud oma kodumaal mitmetes rahva tervishoiu ja sotsiaalorganisat-

sioonides kui ka kristlikus noortemeeste seltsis.

Rahvusvahelise tööbüroo abidirektor Edward Phelan sündis Iirimaal 1888. a. Ta õppis Liverpooli ülikoolis, töötas valitsuse ametnikuna kaubandus- ja tööministeeriumis Londonis. 1918. a. teenis välisministeeriumis Venemaal. 1919. a. oli rahukonverentsil Briti delegatsiooni sekretäriks tööküsimuste alal. 1920. a. kutsus Albert Thomas tema tööbüroo diplomaatilise osakonna juhatajaks. 1933. a. alates on tööbüroo abidirektoriks. E. P. on avaldanud rea uurimusi sotsiaalpoliitiliste küsimuste kohta.

Pildil: Harold Butler (valge palituga) ja John Winant.

Tervishoid

Marjadest ja puuviljadest kirjutab „Tervises“ nr. 8 — 1938. a. dr. Artur Paomets. Kirjeldades marjade ja puuvilja toiteväärtust märgitakse, et kuigi marjad ja puuvili omavad toiteväärtuselt väga väikese tähtsuse, seda suurem on nende osatähtsus vitamiinide allikaina. Eriti rikkad on nad vitamiin A ja C poolest, vähemal määral leidub neis ka vitamiini B, kuma teiste vitamiinide sisalduse kohta pole veel küllaldaselt uurimist sooritatud. Peale vitamiinide on marjad ja puuviljad veel rikkalikuks mineraalainete — soolade — allikaks. Neis leidub kaunise rohkesti naatriumi-, kaaliumi-, kaltsiumi-, magneesiumi-, raua-, fosfori-, silitsiumi- ja klooriühendeid, mis kõik omavad suure täht-

suse organismi ainevahetusel. Kuna kasvav, s. o. lapse, organism nõuab oma keha ülesehitusmaterjaliks rohkesti fosfori- ja rauaühendeid ja et viimaseid marjades ja puuviljades õige rohkesti leidub, siis tuntakse viimaseid juba ammust ajast lastetoitlustuses kui kõrgeväärtuslike aineid. Muidugi tõstavad seda väärtust veel vitamiinid... Keetmisel hävib osa vitamiine. Marjad ja puuviljade keetmine metallkeedunõudes, eriti vasknõudes, hävib vitamiin C täieliselt. Soovitatakse valmistada toorpüreed. Poolvalminud viljade tarvitamine põhjustab sageli kõhulahtisust. Ka valminud vili võib tekitada sama nähte, kui seda tarvitatakse liigohtralt või kui sooled pole küllaldaselt harjunud marjade ja puuvilja tarvitamisega. Peale marjade ja puuviljade tarvitamist ei ole soo-

vitav juua vett, kuna sel puhul sooltes käärimine veelgi suureneb, mis põhjustab rohkete gaaside tekkimist, mis väljendub puhutuses, valudes jne. — Turult või mujalt tundmatuist allikaist pärinevaid marju tuleb mitu korda hoolsasti pesta suurema mahutusega nõus või jooksva vee all. Kui aga ümbruskonnas esineb taud, siis on soovitatav marjad ja puuvili pärast pesemist asetada minutiks keevasse vette.

Kaitsesüstimisest difteeria vastu kõneles viimasel üleriigilisel arstidepäeval prof. A. Liius, soovitades seda toimida laste juures kodus ja koolis.

Seebikivilahuga õnnetusjuhtumeid tuleb Eestis ette aastas keskmiselt 120, nagu ütles viimasel arstidepäeval oma referaadis dr. O. Kraman.

Üleriigilise arstidepäeva otsuseid. Arstidepäevast Valgas võttis osa 76 arsti. Vasutu võeti järgmised resolutsioonid:

1. Difteeria vastu võitlemise edukuseks oleks tarviline, et Sotsiaalministeerium võtaks difteeria vastu profülaktilise immuniseerimisega (kaitsesüstimisega) seoses olevad kulud enda kanda.

2. On vajaline Haridusministeeriumi korraldus, et koolides õpilastele õpetataks hammaste kunstlikku puhastamist ja selgitataks intensiivse mälumise ja toidu konsistentsi ja kvaliteedi tähtsust hambamädaniku ärahoidmiseks. Tervishoiu- ja hooldekandetailuste korraldusel peaks kõigis koolides toimuma hammaste süstemaatiline profülaktiline ravi.

3. Kuna senine õpilaste võimlemistundidest vabastamine viis on puudulik, tuleks Haridusministeeriumil koos Sotsiaalministeeriumiga koostada vastav üldjuhis, mille alusel toimuks õpilaste vabastamine võimlemistundidest osavõttust.

4. Arvatakse meil esinevate seebikivilahusega juhtuvat suurt õnnetuste arvu, peab arstidepäev tarviliseks, et tervishoiu- ja hooldekandetailused astuksid sammusid seebikiviga kokkupuutumise ja selle hoidmise kohta seaduse või määruse väljatöötamiseks. Seadusega või määrusega võiks seebikivi vabamüüki piirata samuti, nagu seda seni paljude mürgidega mürgiste taimekaitsevahendite ja taimehaiguste tõrjevahendite müügi määrukses. Seebikivi tuleks lugeda teisejärguliste mürgide hulka.

Toitlusküsimusest kõneldi üleriigilikul arstidepäeval Valgas. Prof. Ramanul käsitles uurimust kartulisortide C-vitamiini sisaldavuse üle; dr. Kingisepp märkis, et seni pole veel kindlaks tehtud vitamiinide arstiteaduslikku toimet, nad pole ravimid, peale A-vitamiini; dr. Meesaar soovitas süüa vähem liha ja kogu aasta ümber üks kord päevas tarvitada lihatoitu, ka olevat väga väärtuslikuks toiduks koorimata kartul; prof. Tiitso ütles, et lihatoitu tarvitavad rahvad on ajaloois olnud energilisemad kui need rahva, kes rohkem tarvitavad taimetoitu; dr. Kirsimägi tähendas, et enamusi suuri sportlasi, kelle saavutused spordialal nõuavad suuri pingutusi, tarvitavad rikkalikult lihatoite.

Töö ja tervishoiu tingimuste parandamist vastavalt 1. juunil s. a. kehtima hakanud tööstuslike käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määrusele nõudsid Balti puuvillavabriku töölised oma üldkoosolekul 14. augustil.

Et tselluloosivabriku happetorni ja kanaalide kaevud ei rikuks lähedalasuvate töökohatade õhku, selleks vastavate vahendite tarvitusele võtmist nõudsid tselluloosivabriku töölised oma üldkoosolekul.

Masinate paigutamist Balti puuvillavabrikus sellaselt, et töölistel oleks küllaldaselt ruumi töötamiseks ja liikumiseks, nõudis tööliste üldkoosolek.

Ruumipuudus Tallinna haiglates. Keskhaiglas annab see end eriti tunda haava- ja sünnitusosakonnas. — Ka erahaiglas Narva maanteel on tunda ruumpuudust aasta läbi, suvekuudel eriti haavaosakonnas. — Tallinna ühishaigekassa haiglas on voodeid 115, haiglaravi vajavate kassaliikmete arv on sellest kahekordne. — Tartu ülikooli närvikliinikusse ei võetud ruumpuudusel enam haigeid vastu.

Kliinilist abi vajavate arv suureneb

Tallinnas on ruumi vaid sugu- ja naha- haiguste haiglas, kus talvel on sundravimisel 40—50 haiget, suvel 20—30, sest haiged sõidavad maal ringi ja suvitavad kuurortides, nagu ütleb haigla direktor dr. R. Luuk „Uus Eestis“.

„Eesti Arsti“ nr. 8, mis ilmus 16. aug. s. a., sisuks on: H. Madisson: Difteeria ravi ja profülaktika küsimusi seoses difteeria- taudiga Tartu linna VII algkoolis; A. Linkberg: Teratoomi juht retroperitoneaalses ruumis (ühe röntgenogrammiga); K. Kõrge: Hemikraania haiguspidist ja ravist; A. Valdes: Mõned tegeleva arsti meditsiinist 60 aastat tagasi; referaadid, kirjanduse tutvustus, arstlike organisatsioonide tegevus, kroonika, nakkushaigused juunis.

Kas on enneaegsed lapsed eluväärilised? Kas on tasuv enneaegsete alakaaluliste laste vaevarikas üleskasvatamine või saavad neist elus kõlbmatud inimesed? Sellele küsimusele annavad vastuse prof. de Rudder'i ja tema kaastöölise Baedorf'i uurimused. Autorid jälgisid lapsi sünnikaaluga 1000—1700 g, kes olid jõudnud juba kooliikka, nende kehalistes ja vaimsetes omadustes. Neist selgus, et nende väikeste enneaegsete surevus oli suur hoolimata parimast hoolitsusest; umbes 75% suri ehtsasse elujõuetusse, sünnitusvigastuste jne. tõttu. Ülejäänud 27 last kasvatati 6—17-aastasiks. Kehaliselt nad vastasid täieliselt oma vanadusele. Mis puutub vaimsesse arengusse, siis 1 oli täiesti nõrgamõistuseline, 4 käis nõrgaandeliste koolis, kuna ülejäänud

22 õppis normaalkoolis ja oli keskpärase annetega, üksikuid aga isegi andekad õpilased. Ainult korduvalt oli täheledatav nende juures teatav keskendusvõime nõrkus, tähelepanematus ja kerge vaimne väsimus. Igatahes võib loota, et neist lastest kujunevad töövilmsed inimesed.

(Forschn. u. Fortschr. 1937
nr. 26/27.) J. R.

— Sündivuse tõstmisestreekas.

Alarmeerivad teated sündivuse tagasiminekest Greekamaal on sundinud võtma tarvitusele rea vahendeid, mis peaksid aitama kõrvaldada seda rahvale ohtlikku pahet. On koostatud seaduste kava, mille järgi tulevikus riigiteenistusse ei võeta ühtki vallalist isikut. Juba teenistuses olevad vallalised peavad abielluma kindlaks tähtajaks või nad loovutavad oma teenistuse. Teised vallalised (Staatsbürger) peavad maksuma kaks korda rohkem makse kui perekonnainimesed. Nende surma korral langeb pool liikuvast ja liikumatust varandusest riigikassale. Isikud, kes ei või abielluda mingisugusel endast olematul põhjusel, mida on arst otsustanud, ei kuulu seespoolsete määruste alla. (La Pediatría 1937 nr. 10.)

J. R.

Tuberkuloos Kaplinnas näitab kaks korda nii suurt surevust kui kogu Lõuna-Aafrika unioonides kokku, samuti on ta suurem kui Inglismaal ja Wales'is. Põhjus on see, et vabrikud ja valgete vaesem kiht on väga viletsates oludes. Elamud on halvad ja ülekoormatud, toitlustamine on puudulik. Haigete hoolekanne pole küllaldane tuberkuloosi vastu võitlemiseks.

(Deutsche med. Wochenschr. 1938 nr. 11.)
J. R.

Võitlusest südame- ja reumaatiliste haiguste vastu võtab Tšehhoslovakkias osa ka sotsiaalkindlustuse keskasutus. Seda võitlust peetakse plaanikindlalt rahvatervishoiu ministeeriumi juhtimisel.

Tööstustervishoiu kohta Uruguais anti 24. veebr. 1938. a. uus seadus, mis käsitleb arstiabi käitises, esimest abi, tööruume, valgustust, temperatuuri, õhupuhastust, joogivett, puhastus- ja riietehoiuruume, söögi-, puhke- ja magamisruume.

Tööpuudus

Autoteede ehitamisel Saksamaal läinud aastal leidis tööd 84.838 töölisi. Ehitati 2026,4 km teed ühes 3920 sillaga ja viaduktiga. Teede

ehitamine jätkub. Autoteede ehitamine vähendab tööpuudust.

Noorte tööpuudust Norras vähendab see, et koolikohustus kestab 14. eluaastani. Peale algkooli võimaldatakse neile, kes seda soovivad, kutschariduse omandamine. Ka noori püütakse plaanikindlalt tööle juhtida.

P.-Ameerika Ühendriikides töötuid oli märtsikuus kutseühingute liidu loenduse järgi 11.232.000. Liidu liikmetest oli igast sajast 17,2 täistöötut ja 21 lühendatud tööajaga.

Töövahetalituseks Jaapanis anti tänava märtsikuus uus seadus.

Avalike tööde 5-aastaku kavad Inglismaal koostatakse kogukonna omavalitsuste poolt.

24 miljonit dollarit Kanadas avalikeks töödeks on kulutatud 1936.—1937. a.

Kutsehariduse levitamiseks Rumeenias töötavad töölikojad, arvult 16, kes selleks kulutavad 400.000—500.000 leid. Õppejõudeks on välismaalased. Kutseharidust peetakse üheks tööstuse arengu eeltingimuseks. Ka aitab see noortel tööd leida.

Töölisi vallandatud on peale tekstiilvabrikute ka puutööstuses, kaevandustes ja teistel tööaladel. Ka lõpetavad sügisel paljud hooajakäitised oma töö, vallandades töölised. Ka põllumajandusest vabaneb talveks hulk töölisi.

Mimesugust

Pealinna töölisvanemate ja kutseühingute esindajate otsuseid.

Töölisvanemate, Töölikoja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek peeti 1. sept. kell 7 õht. Tallinnas Töölismuusika ühingu ruumes. Kokku oli tulnud üle 120 esindaja, seega enam kui harilikult, mis näitab huvi töusu tööliste põlevate päevaküsimuste vastu.

Esimesena kuulati ära EHLiidu sekretäri Leop. Johanson'i ülevaade tänavu sest rahvusvahelisest töökongressist. Referent peatus kõigepealt rahvusvahelise tööbüroo direktori aruande ja riikide esindajate sõnavõttude juures, kus toonitati, et maailma majanduslik areng, mis on tõusnud kõrgemale kui kunagi varem, ei näidanud juba 1937. a. enam pidevat tõusu. Ilmsiks tulid häirivad nähtused, mis panevad küsima, kas on oodata uut maailmamajanduse kriisi. Ladudes suurenevad tagavarad. Kaubanduslik läbikäik ei näita tõusu. Võib oodata töötute arvu suurenemist. Kuulemegi vallandamisist. See osa kõrgkonjunktuurist, mis on tingitud sõja ettevalmistamisest ja võidu relvastumisest, on rajatud petlikule alusele. Paljud riigid on mahutanud ja mahutavad veelgi hiiglasuuri varandusi relvastusse. Selle varandusega oleks saanud tunduvalt tõsta rahva elutaset. Majandusliku kõrgkonjunktuuri kaasas peaks käima ka rahva heaolu tõus. Kahjuks aga paljudes riikides rahva heaolu ei ole tõusnud. Kaua ei suuda riigid seniselt kulutada hiigla-

summasid relvastusele. Tuleb kord tööstus kohandada rahuaja nõudeile, siis võib tekkida suuri raskusi töölistele — tööpuudus tõuseb. Mitmed riigid on pikendanud ka sõjaväeteenistuse aega, teised jälle algkoolis õppeaega. Seegi on kaasa aidanud tööpuuduse vähendamiseks. P.-Ameerika Ühendriigid võitlesid kavakindlalt tööpuuduse vastu, juhtides suuri summasid majanduselu elustamiseks. Kuid ka P.-Ameerika Ühendriikides kasvavad majanduslikud ja sotsiaalsed raskused. Kõikjal tuleb mõelda sellele, kuidas kavakindlate korraldustega vältida suuremat tööpuudust ja majanduselus ähvardavaid raskusi.

Tööpuudust suurendab ka järjest arenev mehhaniseerimine ja ratsionaliseerimine, mida mõnel pool teostatakse väga primitiivselt: kangrulle antakse kätte 2—3 telje asemel kuus. Tööpinge suureneb ja nõuab töölistel enam jõukulutust, just ka vaimset. Sellepärast on põhjendatud üldise tööaja vähendamise küsimuse päevakorda võtmine rahvusvahelises ulatuses. 1919. a. võeti Washingtonis rahvusvahelisel töökongressil vastu 8-tunnilise tööpäeva ja 40-tunnilise töönädala konventsioon, mis nüüd mõneks aastaks vältel on peaaegu üldiselt ellu viidud. Veel enam: Põhja-Ameerikas, Prantsusmaal ja Uuel-Meremaal on teostatud 40-tunniline töönädal, mida tunnustas ka Hispaania ja Itaalia, kuigi mõlemad riigid on tööaega sõjalude tõttu pikendanud. Ka Prantsusmaal on hakatud 40-tunnilise töönädala eeskirjadest tegema suuremaid erandeid: töminister Ramadier, kes esines töökongressil ja kaitsis 40-tunnilist töönädalat, on asendanud uuega. 40-tunnilise töönädala elluviimine sünnib visalt, kui aga tuleval aastal vastu võetakse rahvusvaheline kokkulepekonventsioon, siis annab see suurt tõuget üldisele tööaja lühendamisele, mille põhjendamine ei sünni mitte ainult tööpuudusega, vaid ka tervishoiuõuete täitmisega ja kultuuriliseks arenguks eeltingimuste loomisega.

Tööstuses tuntakse vajadust oskustöölistest. Mida suurem on tööliste oskus ja vilumus, seda paremaväärtuseline on töö saadus. Mõnes riigis, kus tööstus näitab väga suurt tõusu, on rohke praaksaaduste hulk põhjendatud just sellega, et oskustööliste kaader on nõrk.

Seepärast on põhjendatud tööliste kutsehariduse, ametioskuse ja tööõpilaste küsimuse rahvusvaheliselt arutusele võtmine.

Sõidukijuhtide ja nende abide töö- ja puhkeaja küsimus tuleb otsustamiseks tuleval aastal. Selleks on viimne aeg. Mootorsõidukite hulk kasvab järjest, kuid paljudes riikides on autojuhtide töö ja puhkeaeg normeerimata. Tulemus: õnnetuste arvu suurenenine.

Ka transportala ja krivisekaevanduste tööaja küsimus tuleb erikongressidel otsustamiseks.

Tänavu koostati kõigi nende küsimuste kohta vastav küsimusleht, mis saadetakse valitsusele, kelle vastustele vastavalt koostatakse tulevaseks töökongressiks vastav konventsiooni eelnõu. Kõneleja peatus ka

teiste kongressil käsitletud küsimuste juures, märkides, kui suur tähtsus on tööaja ja töötasu statistikal, mida tuleb riikidel teha tähtsamal tööaladel vastavalt tänavu vastu võetud konventsioonile.

Teisena andis ülevaate Töölistekojade üritustest peasekretär Ilm. Rebane, peatudes pikemalt töölisvanemate fondi asutamise ja töötulide lahendamise seaduse muutmise kavade juures.

Fond on tarvilik selleks, et anda toetust neile töölisvanematele, kes langevad tagakiusamise alla ja vallandatakse. Fondi on heaks kiitnud kõik töölisnõukogud, peale ühe, hoolimata sellest, et teatud poolt tehakse fondi vastu kihutustööd.

Töötulide lahendamise seaduse muutmist pooldatakse selle mõttes, et sundotsust, mis mõne käitise kohta tehtud, võiks laiendada ka teistele — kus see on tarviline.

Ka tahetakse erilist tähelepanu pöörda tööliste korteriküsimusele ja haridustööle tööliste keskel.

Töölistekojade nõunik A. Renning tegi ülevaate seisukorrast käitistes, aluseks võttes vastavad ankeetlehed: vallandamisi, töölisvanemate õiguste mittetunnustamist, töökaitseseaduste rikkumist leiame neist aruandeist.

Läbirääkimistel sõnavõtjad märgivad, et Töölistekojade algatuste, käesoleval korral töölisvanemate fondi asutamise ja töötulide lahendamise seaduse täiendamise, vastu võeldakse „Rahva Sõna“ ringkonna poolt sihilikult ja põhjendamatult. See võitlus ei või töölistele kasuks olla. Mahategemine ja mõnitamine ei ole õige relv. L. Johanson tuletab meele, kuidas „R. S.“ oma vastaste, töölistegelaste, kohta alatasa kirjutab, et need on usalduse kaotanud. „R. S.“ mõlemad toimetajad — N. Andresen ja E. Joonas — ei saanud riigivolikogu valimistel paremates töölisrajoonides kuigi palju häält — jäid valimata. Seda näitab, et nende eneste vastu puudub usaldus.

Üks N. Andreseni pooldajaist juhtis tähelepanu ka sellele, et mõned kutseühingud olid L. Johansonil töökongressile saatmise vastu. Kuid selle „esindaja“ algatus ei leidnud koosolijate töölisvanemate ja kutseühingute esindajate poolt ainustki pooldajat. Isegi need paar isikut, kes protestile alla olid kirjutanud, vaiksivad häbelikult ja targu.

Töölistekojade esimees J. Kurvits kinnitas, et juba läinud aastast alates on töökongressile kandidaadi esindamise õigus töölistekojal kui ainsal Eesti tööliste vabalt valitud keskusel. Seda õigust kasutati ka tänavu. Otsuse L. Johansonil kandidatuuri esitamiseks tegi Töölistekojade juhatus üksmeelselt. L. Johanson algul keeldus, kuid hiljem andis siiski nõusoleku.

Siis küsis N. Andresen, miks L. Johanson rahvusvahelisel töökongressil sõna ei võtnud J. Sonini seletuste vastu ja kas L. Johanson ka eraviisil Eesti olusid välismaalastele kirjeldas. L. Johanson vastas, et Eesti valitsuse esindaja J. Sonini kõneles töökongressil lühidalt tööbüroo direktori Harold Butleri teeneist, seejuures andes lühikese üle-

vaate ka viimase aja sotsiaalseadustest. Ta vihjas ka Poolast tööliste toomisele, põhjendades seda tarvidusega. Kõne kestis vaid 10 minutit. L. Johanson pidas rahvusvahelisel töökonverentsil valitsuse esindajaga polemiseerimise ülearuseks. Seda harilikult ei tehta, sest konverentsi ülesandeks ei ole arutada ühe või teise riigi sisekorda, vaid päevakorra punkte. Välismaalased, kes tunnevad huvi Eesti vastu, on juba Eesti oludest teadlikud. L. Johanson ei pidanud tarviliseks rahvusvahelisel töökonverentsil hakata Eesti olusid arvustama. Sel ei oleks mingeid tulemusi. Seda kõike võib teha kodumaal. Seda võik N. Andreessen ka Oslo konverentsil teha ja kõnelda tema sellest, mis ta seal rääkis.

Ka ei ole õiged „Rahva Sõna“ kirjutused, nagu oleks L. Johanson Genfis olnud isoleeritud, kuna kahe kutseühingu juhatusliikmed olid „protesti“ saanud. Need „protestid“ loeti tühisteks ja heideti kõrvale. Neid ei toetanud ei rahvusvaheline kutseühingute liit ega ükski liige tööliisrühmast ega töökonverentsilt.

Et iseloomustada, missugused ja kes need on, kes „Rahva Sõnas“ avaldavad mõnitavaid kirjutusi, näidati koosolijaile „Nädal pildis“ nr. 15 — 1938. a., mida toimetab riigivolikogu liige Oskar Gustavson. Selles numbris on toodud allkirjaga „Kaks daami Tallinnast promeneerivad Võsu plaazil“ sama riigivolikogu liikme Oskar Gustavsoni ülesvõte: tal on seljas daami pluus ja jalas — daami kirjud ja pikad „õhtupüksid“, rinnadki on „kohendatud“ nii, et nad näeksid naiselikena. See „promeneeriv daam“ — riigivolikogu liige — toetab armsalt ja edevalt oma pea teise „daami“ — daamiriides mehe — põsele, daami sirm varjab neid päikese eest.

Koosolijad tundsid väga suurt huvi selle riigivolikogu liikme vastu, kes ennast rahvale ja oma valijaile esitab promeneeriva daamina.

L. Johanson ja teised sõnavõtjad rõhutasid, et kuigi ollakse poliitiliselt vastased, tuleb siiski võidelda ausate abinõudega. Nüüd aga püütakse maha teha Tööliiskojaga iga algatus, teistigi mõtlejaid mõnitatakse ja teotatakse. See võitlusviis ei vii kaugele: need võitlejad varisevad kokku.

Häaletamisel kiideti heaks Tööliiskojade algatused tööliisvanemate fondi asutamise ja töötülide lahendamise seaduse muutmise kohta. Üle 120 koosolijast oli vastu vaid — seitse. Seegi näitab, missugune on seljatangune sel pisikesel ringkonnal, kes „R. S-as“ nii kõvasti „kõneleb“, alatasa tuues rasvaseid pealkirju — teiste töölistegelaste vastu, kes nende „lahtisest uksest“ sisse ei lähe: Palju kõra, vähe villu.

Vastuvõetud resolutsioonid on järgmised:

Tallinna tööliisvanemate, Tööliiskojade valijameeste ja ametiühingute esindajate üllinnaline koosolek 1. septembril 1938. a.:

1) ühineb Tööliiskojade ettepanekutega töötülide lahendamise seaduse muutmiseks, mis taotlevad kutseühingute esindust töötüldides ning palgaolude ületööstusharulist korralda-

mist, kõrvaldades praegused takistused ühislepingute sõlmimiseks;

2) kiidab heaks Tööliiskojade kavatsuse, asuda tööliisvanemate VI üleriikliku konverentsi vastava otsuse täitmisele ning ellu kutsuda tööliisvanemate fond.

Koosolek leiab, et selle fondi järgi on tungiv vajadus ning et fondi tegevuse alustamine peab toimuma kiires korras.

Koosolek kutsub kõiki tööliisvanemaid Tallinnas ja provintsis ühinema tööliisvanemate omaabi ettevõtetega, astudes tööliisvanemate fondi liikmeks;

3) leiab, et tekstiilkäitistes, eriti Balti Puuvillavabrikus ja Rauaniidis, teostatav „ratsionaliseerimine“ ei ole muud kui tööliste jõu ja tervise väljakurnamine ja tööpuuduse süvendamine, ja nõuab, et seesugune ratsionaliseerimine lõpetataks riigivõimu poolt ning et majanduse arendamiseks leitaks teed ja vahendid, mis ei halvenda tööliste niigi rasket olukorda.

Viimane resolutsioon võeti vastu ühel hääl.

Korterikitsikus.

Pealinnas ei saa lasterikkad perekonnad enam kuidagi korterit. Uusi maju ehitatakse küll, kuid neis tõusevad üürid juba üle 100 kr. kuus, seega on need tööliisile täiesti kättesaamatud. Linnaäärsetes uuemates puumajades tõusevad paaritoaliste korterite üürid juba 40 kroonile. Neidki kortereid pole saada. Korteriid pannakse juba uue maja alusmüüri rajamisel kinni.

Tööliisorganisatsioonid ja tööliisnõukogud on esitanud märgukirju, milles üksikasjalike andmetega juhitakse tähelepanu korterikitsikusele ja nõutakse odavamate tööliiskorterite ehitamist. Seni pole aga selle küsimuse praktilisele lahendamisele asutud. Linnavalitsusest on kuulda, et seal kavatsatakse ehitada teatav arv tööliiskortereid ja selleks vastavalt Gonsiori pärandustomp ümber korraldada. Tükitöölised esitasid Majandusministeeriumile omalt poolt ühiselamu püstitamise kava. Nüüd kuulduv majandusministeeriumist, et seal koostatavad vastavaid kavu korterite ehitamiseks. „A.-s. Kopli Kinisvarad“ peaks ehitama ajalehtede informatsiooni järgi Kopli ja Sitsiküla vahelise rajooni täis. Tööliisestele tahetavat võimaldada ehitatud maju ja kortereid soodustatud tingimustel pikema aja jooksul päriks osta. Kõik see on alles kava, mille teostamist tööliised võivad parimal juhtumil alles paari aasta pärast näha. Vaheajal aga tuleb neil endiselt kannatada korteripuuduse all. Uute majade ehitamisel kistakse vana, odavamate korteritega majad maha ja tööliised on sunnitud otsima eluaset linnaservadele ääreläinud tervishoiutingimuste vastastes korterites. Kopli poolsaar oma barakkidega pole enam Tallinna korterite reserviks, sest sealgi on kõik korterid võetud. Üldse puudub praegu hädavajaline korterite reserv, mille soetamisele rahva tervishoiu nimel tuleks kiires korras vastavalt asutusil asuda.

Töökoormatuse suurenemise vastu on „Rauaniidi“ tööliised astunud sel teel, et nad lihtsalt ei hakanud kahel teljel tööle, hooli-

mata vallandamise ähvardusist. Mõned üksikud uued töölised suudeti paariks päevaks meelitada 2 teljetele tööle, kuid hiljem loobusid ka nemad sellest, sest uutele töölistele ei selletatud õigesti käitises töötavate tööliste ühist seisukohta. Kui 2 teljel töötamise kohta võetud tööliste seisukohad said teatavaks, jätsid ka uued töölised teise telje seisma ja töötasid ainult ühel teljel edasi. Vabriku valitsus oli sunnitud olukorraga leppima.

40 protsenti korteriüüriks läheb Tallinnas 60—70-kroonise kuupalgaga töölistel. Suuremalt jaolt ei ületa palgad 70 krooni kuus. Korteri hind on järjest tõstetud. Töölised kannatavad raske korterikriisi all. Eriti tunnevad korterikriisi lasterikkad perekonnad, keda ei tahetagi võtta korterisse. Lapsi ei sallita.

Telgede arvu iga töölise kohta kuueni tahetakse tõsta Balti puuvillavabrikus. Töölised ei ole sellega nõus, kuna see nõuab üleliigset jõupingutust, töölised muutuvad varakult invaliidideks.

Emade ja lastekaitse seaduse eelnõu, mis toob seni kehtivasse seadusesse muudatusi, on esitatud vabariigi valitsusele.

Alkoholi surmalõikus. „Eesti Naise“ andmeil on Eestis tänava 1. maist — 1. augustini enesetapmisi 4, enesetapmiskatseid 1, tapmisi 11, tapmiskatseid 21, alkoholi mõjul muid surmajuhtumeid 27 ja vigastustega pääsnuid 36. Pussitamisi, lärmitsemisi ja hooletusi viinastunud olekus oli kokku 450; riiusmisi, vargusi ja muid kuritöid kokku 45. Kõiki kokku: 42 surmajuhtumit, 1 enesetapmiskatse, 21 tapmiskatset, 36 vigastust ja 495 muud kuritööd.

Kuidas vältida sõdasid. sellest kirjutab Helene Ranna „Eesti Naises“, soovitades Rahvasteliidu ümberloomist: See kogu maailma inimkonda haarav organ ei tohi nõjatuda ainult valitsusile ja neid ümbritsevaile kapitalistide omakasupüüdeile. Ta aluseks peavad olema otseselt kõik rahvakihid. Ta ei tohi seega olla ainult ühepinnaline asutus, kus vaid nooblite torukübarate alt ja monokli vahenduses vaadeldakse asju, mis laialele hulkadele lõikavad lihase ja luuse.

H. Ranna kirjutab, et sõja algatajaks on isikud, kes sõja läbi igal juhul võivad võita: väejuhid, kellele sõda toob kuulsust ja au, ilma et nende elu eriti oleks kaalule pandud, relvavabrikandid, kapitalistid-sõjavägede varustajad, hangeldajad jne. Säärased isikud moodustavad rahuliku kodanikkonna hulgast võib-olla vaid ühe protsendi. Elu on nõnda organiseeritud, et rahulikud ja mõistlikud kodanikud, see on 99 protsenti rahvast, sõda takistada ei saa. Sõja algatajad kasutavad siin tänapäeva elu organisatsioonis leiduvaid puudusi ja algatavad sõja, ilma et rahulik kodanikkond saaks end vahele segada. Sõda pannakse veerema valitsuste poolt, kasutades laialdase hulga kodanikkonna teadmatust. Levitatakse meelikütvaid kuuldusi, näidatakse seisukorda valguses, mis peab igähele tegema arusaadavaks sõja algatamise, õhutatakse patriootilist meelsust, erutatakse saagihaiga.

Ja kui üksikud iseseisva mõtlemisega kodanikud siiski asjale kaasa tunda ei taha, siis kasutatakse nende suhtes politiseivõimu. Ja ühel päeval saadetakse välja kõigile meesiskuitele mobilisatsiooni käsk...

Kallis krediit vaestele. Kõige vaesemad laenajad on need, kes oma vara viivad pandimajja. Osa neist on isegi nii vaesed, et nad oma esemeid, mis pandiks pandud, ei suuda enam lunastada. Pandimajas on laenuitingimused kõige raskemad, pandimajade puhaskasu suur. Nii Tallinna linna pandimaja sai läinud aastal 4,5 milj. kroonise läbikäigu juures 42,6 tuhat krooni puhaskasu, mida tuleb pidada väga suureks. See puhaskasu on saadud — kodanike vaesusest, mis neid on sundinud viimsele abinõule, et end veel veidi vee peal hoida — oma väärtesemete ja riiete pantimisega. Päevas tehakse linna pandimajas 890 operatsiooni. Kõige enam panditakse riideid. Pandimaja kasutamine kasvab järjest, hoolimata rasketest laenuitingimustest. Seegi tunnistab vaesuse suurenemist. Laenult võetakse 7%, esemete hoidmise ja tulekindlustuse kuluks 7,2% esemete hinnast. Harilikult hinnatakse esemed nende tõelisest väärtusest palju madalamini. Pandipileti maksu võetakse 1%. Nii tuleb pandimaja laenuprotsendiks — üle 15% aastas, Tartus isegi 18%. Tartus oli läinud aastal pandimaja läbikäik 2 milj. krooni, puhaskasu 23,6 tuhat krooni.

Mida suurem on vaesus, seda suurem läbikäik ja puhaskasu on pandimajadel. Mida jõukam rahvas, seda vähem tarvidust on tal pandimaja järgi.

Rassiteooria vastu pidas Prantsuse kutseühingute juhtide koosolekul 16. aug. kõne Prantsuse kutseühingute peasekretär Jouhaux (loe: Shulo). Ta ütles, et tänava sügisel asuvad Prantsuse kutseühingud pealetungile sisse ja välisfrondil. Meie ei taha sõda, ütles ta, kuid meie ei luba ka, kui rikutakse meie maa iseseisvust. Meie mõistame hulka tõpraliiku rassiteooria ja võitleme selle vastu. Kõik maailma demokraatiad ootavad, et kõneleks Prantsuse demokraatia ja asulks tegutsema, et vabastada inimsugu. Prantsuse kutseühingud on valmis kõnelema ja tegutsema.

Sõjast lõikajad. Et sõjad on relvatööstustele tulallikaks, see on üldiselt teada. Ka praegune sõda Kaug-Idas kinnitab seda, samuti Franco mäss Hispaanias. Ameerika leht „Foreign Policy Association“ toob andmeid selle kohta, kuidas riigid varustavad sõdivaid pooli. Nii P.-Ameerika Ühendriikidest saab Jaapan oma sõjavarustusest 54,4 protsenti, Inglismaalt 17,5, Hollandi Indiast 17,4 protsenti. Nii Ühendriigid varustavad mõlemaid sõdivaid pooli, seda, kes aga paremini maksab. Tänavu 30. juunini on Ühendriigid saatnud Jaapanile sõjamaterjali 9,3 miljoni dollari ja Hiinale 13,7 miljoni dollari väärtuses. Jaapan on saanud Ühendriikidest läinud aastal tooraineid umbes 200 miljoni dollari ja tänavu esimese viie kuu jooksul 73 miljoni dollari eest. Hiina on saanud samast riigist läinud aastal tooraineid 50 miljoni dollari eest ja käesoleva aasta esimesel poolal 17 miljoni dollari eest.

Muidugi ei takista see, et ise sõdijaid pooli relvadega varustatakse, kurtmast sõjakoleidusi ja pidulikel juhtumel kõnelemast rahu vajadusest.

Sündivus Itaalias langeb. Sündivuse tõstmiseks tahetakse ergutada abiellumist sellega, et keelatakse poisimeestele, kes on üle 25 aasta vanad, elamine linnades, kus on üle 50.000 elaniku, sellega sundides neid abielluma. Naiste töötamise võimalusi tahetakse piirata.

Streike oli läinud aastal: Põhja-Ameerika Ühendriikides — 3740, neist osavõtjaid 1.860.621 töelist, kaotatud tööpäevi 28.424.994. Teisel kohal oli Poola 2103 streigiga, millest osa võttis 545.165 töelist ja kaotati 3.297.105 tööpäeva. Selle järele tuleb Suur-Briti 1122 streigiga, 595 tuhande osavõtjaga ja 3.420.000 kaotatud tööpäevaga. Siis oli veel streike: Tšehhoslovakkias — 438, Indias — 379, Austraalias — 342. Öige suured olid streigid Indias: kaotatud tööpäevi oli 8.982.257.

Kanadas oli streike — 274, Belgias — 209, Iiris — 145, Hiinas — 128, Argentiinas — 82, Rumeenias — 70, Palestiinas — 53, Uuel-Meremaal — 52, Soomes — 37, Lõuna-Aafrikas — 28, Daanis — 22, Eestis — 5.

Prantsusmaa, Itaalia ja Saksamaa kohta puuduvad andmed.

Soomes on vanapoiste tulumaks tegelikult vanatüdrukute kanda — kirjutab „Eesti Naine“. 1936. a. oli selle tulumaksu maksjaid protsentuaalselt 28,9 mehi ja 52,7 naisi, olgugi et üldarvult ülekaalus olid mehed. Maksustati isikuid, kes elasid linnades ja käisid ametis.

Sotsiaalsete rahutuste ja vaimuhaiguse üle on Pariisis kirjutatud väitekirja dr. M. Leconte. Ta ütleb, et vaimuhaigus võib levida ka taudina, nii 1789., 1815. ja 1848. a. Pariisis. Midagi sarnast on olnud ka 1936. a. Prantsusmaal: 1936. a. tõusis mai- ja juunikuus vaimuhaigete protsent 30—40 võrra. Samuti tõusis ka enesetappimiste arv.

Jumal, kaitse kuningannat. Londonis oli keegi prof. Wilson oma kuuldesaali riputanud teadaande:

Minul on hea meel teatada oma kuulajatele kõrgest aust, mille vääriliseks pidas mind Tema Kõrgus Kuninganna, arvates mind oma alatiste arstide hulka.

Järgmisel päeval oli teadaandele juure kirjutatud:

„Jumal, kaitse kuningannat!“

Mis on vanadus. Rivieras kogub üks vana ameeriklane arvamisi vanaduse kohta. Ta alub sellest on kirjutatud Rootsi kuningas, kes on teatavasti kõrges vanaduses:

— Vana on vaid see, kes nõustub vana olema.

Inglise kirjanik Bernard Shaw kirjutab:

— Vanadus on vaimne, mitte aga füüsiline mõiste. Inimene sünnib vanana, või jääb kogu eluajaks nooreks.

Kindral Šarpantier, kes osa võttis 1870/71. aasta sõjast, kirjutab:

— Ma saan mõne päeva pärast 91-aastaseks. Andke aega. Aasta kümne-viieteistkümne pärast, mitte varem, võin ma vastata, mis on vanadus.

Ujuv ülikool on asutatud Ameerikas. Ülikool asub laeval, mis reisib ookeanidel. Laeval on kuuldesaalid ja laboratooriumid ning õppejõudude täieline koosseis. Üliõpilased elavad laeval. Ülikooli finantseerib grupp Ameerika miljonäre. Kursus algab väljumisega New Yorgist, kust algab 12.000-miililine merereis. Õppeaineiks on vanad ja uued keeled, poliitiline ökonomia, ajalugu, geograafia ja loodusteadused. Rohkesti aega pühendatakse spordile ja mereasjandusele.

Laeva sadamais peatumise aega kasutatakse kohaliku ajaloo ja geograafia, taimestiku ja loomastiku tundmaõppimiseks.

EHL teateid

Haigekassade päev.

Päevakord:

1) Sotsiaaalolud ja rahva tervis — töökaitse ja sotsiaalkindlust. dir. J. Sonin.

2) Haiguskindlustus Eestis — K. Raid, Riigi Statistika Keskbüroo referent.

3) Sotsiaalkindlustus ja rahva iive — L. Johanson.

4) Haigekassa raviasutused — dr. A. Meerits, Tallinna Ühishaigekassa haigla juhataja.

5) Tööliste arstlik kontroll enne töölevõtmist — dr. med. E. Mill, Tallinna Ühishaigekassa usaldusarst.

6) Haiguskindlustusseaduse rikkumisi tööandjate poolt — 5. jsk. tööinspektori abi Al. Kaelas.

7) Haigekassade kohtuasju — vandeadv. N. Teiss.

8) Perekonnaabi haigekassas — EHL esimees K. Luuk.

9) Tööliste õnnetuskindlustuse reform — EHL juhataja liige V. Luksupp.

10) Tervishoiu näitus — H. Reiman, Riigi Statist. Keskbüroo üldbüroo juhat.

11) Haigekassad ja töötasu — K. Luuk ja L. Johanson.

Referaatidele järgnevad läbirääkimised.

Referaatide järjekorras võib olla referentide soovidele vastavalt muudatusi.

Eesti Haigekassade Liit.

Haigekassadele teadmiseks.

Haigekassade päevast osavõtjatele on teedeministri resolutsiooniga 24. 8. 38 lubatud kasutada 33% sõiduhinna alandust normaaltariifi täispileti hinnast Reisijate- ja pagasiveotariifi nr. 189 § 21-a (RT 1938, 40, 381) alusel ja korras.

Iga haigekassade päevast osavõtja, kes seda hinnaalandust kasutada tahab, peab ostma lähtekoha jaama piletikassast puhke-

ajapileti edas-tagasi. Et pilet oleks maksev tagasisõiduks enne 6 päeva, selleks antakse Eesti Haigekassade Liidu poolt haigekassade päevast osavõtjale Tallinnas tunnistus. See tunnistus näidatakse tagasisõidul rongis ette rongi revideerijale ametnikele ühes sõidupiletiga ja sõidu lõpul enne sihtjaama jõudmist antakse ära.

Toimetusele saadetud kirjandus

Töökaitseaduste ja määruste kogu.

Hiljuti ilmus „Noor-Eesti“ kirjastusel Tartus 5. jsk. tööinspektori abi Aleks. Kaela se koostatud „Töökaitse seaduste ja määruste kogu“, 361 lhk., mis sisaldab kõiki kehtivaid töökaitse seadusi ja määrusi. Raamat on jaotatud järgmiselt: Eesti vabariigi põhiseadusest väljavõtteid, tööinspeksioon, tööleping, õppeleping, töö- ja puhkeaeg, naised, alaealiste- ja lastetöö, tööborsid, tööliskonna asutused, töövõtjate kutseühingud, töötülid, töötervishoid ja tööõnnetuste vältimine, töökaitse seaduste ja määruste rikkumine, lgas alajaotuses on toodud vastavasisulised seadused ja määrused.

Seda raamatut võib soovitada kõigile, kellel on tegemist töökaitsega. Ei või see raamat puududa ühelgi haigekassa tegelasel, liiatigi

veel tööliste esindajail, Advokaadid ja arstid ei jäta seda raamatut muidugi endale muretsemata.

Haigekassad ostku see seaduste kogu oma käsiraamatukogusse.

Hind 4 kr. Saada kõigest raamatukauplust.

Seni puudus vastav täieline töökaitse-seaduste kogu.

Tööliste haiguse vastu kindlustamise seadus on veel kehtiv endisel kujul. Seepärast on 1932. a. tööinspektori O. Vahtra tõlkes ilmunud „TÖÖLISTE HAIGUSE VASTU KINDLUSTAMISE SEADUS“ ühes seletustete ja temas viidatud seadustega veel täiesti kasutatav. Paremalt tõlget ja täielisemat väljaannet kui Osv. Vahtra oma kehtivast haiguskindlustusseadusest ei ole. Et aga tunda oma õigusi ja kohustusi, selleks peab küll iga haigekassa liige omandama ja lugema seadust ja selle seletusi.

O. Vahtra raamat ei kaoa haiguskindlustustegelasele oma tähtsust ka edaspidi, kui seadust muudetakse. Millal see muutmine sünnib, seda meie ei tea.

Et seda tarvilist seaduseraamatut teha kättesaadavaks just haigekassa liikmeile, selleks on EHLiit määranud hinna väga madala: haigekassadele 25 senti, teistele 1 kroon.

Tellida võib Eesti Haigekassade Liidust, Tallinnas, Toompuiestee, nr. 17-a.

SISU: 1) Töövõimetuse piir — I. Rebane. 2) Noored vajavad haridust ja kutsetööd — L. Johanson. 3) Plahvatusaineid tehnikas ja nendega seoses olevaid mürgitusvõimalusi — A. Kummel. 4) Mõnd tootlusküsimusist — J. Reimaste. 5) Ekseemist — J. Reimaste. 6) Vanade tööliste küsimusest — Joh. Mikkelson. 7) Tööõnnetuste arv kasvab. 8) Kärkla tööliste olukorrast. 9) Palgaametid Inglismaal. 10) Sotsiaalkindlustuse tulemusi P.-Ameerika Ühendriikides. 11) Tööliste ja teenijate lasteabirahad. 12) Kindlustusameti otsuseid. 13) Haigekassade tegevusest. 14) Sotsiaalkindlustus. 15) Töökaitse. 16) Tööaeg. 17) Tervishoid. 18) Tööpuudus. 19) Mitmesugust. 20) EHL teateid. 21) Kirjandus.

„TÖÖ JA TERVISE“

varematest aastakäikudest on veel saada:

1925. a. — brošeeritud	Hind	80 senti
— kartoneeritud	1.—	”
1926. a. — brošeeritud	1.—	”
— kartoneeritud	1.25	”
1927. a. — brošeeritud	1.—	”
— kartoneeritud	1.25	”
1928. a. — brošeeritud	1.—	”
— kartoneeritud	1.25	”
1929. a. — brošeeritud	1.—	”
— kartoneeritud	1.25	”
1930. a. — brošeeritud	1.—	”
— köidetud	1.50	”
1931. a. — ”	1.50	”
1932. a. — ”	1.50	”
1933. a. — ”	1.50	”
1934. a. — ”	1.50	”
1935. a. — ”	1.50	”
1936. a. — ei ole enam		
1937. a. — köidetult	2.—	”

Haigekassadele saadetakse 1925.—1932. aastakäigud 50-sendilise hinnaalandusega.

EESTI HAIGEKASSADE LIIT, Tallinn, Toompuiestee 17-a.

Vastutav toimetaja Karl Lukk. Tegev toimetaja L. Johanson. Väljaandja Eesti Haigekassade Liit.

Ilmumise aeg 14. septembril 1938. a.

Tall. E. Kirj.-Üh. tr. Pikk 2. 1938.

Tarvilik käsiraamat igale haigekassa liikmele, eriti aga igale volinikule ja haigekassa tegelasele.

O. Vahtra, III jsk. töökaitse abiinspektor

„Tööliste haiguse vastu kindlustamise seadus“

(Tööstusliku töö seaduse III peatükk)

ühes seletustega ja temas viidatud seadustega. Raamat sisaldab peale seaduse ka kinnituskokogu ja riigikohtu seletusi ning on tarviliseks käsiraamatuks igale töösturile ja töölisele, eriti aga haigekassa tegelastele ja osalistele.

Hind 1 kroon, haigekassadele 25 senti.